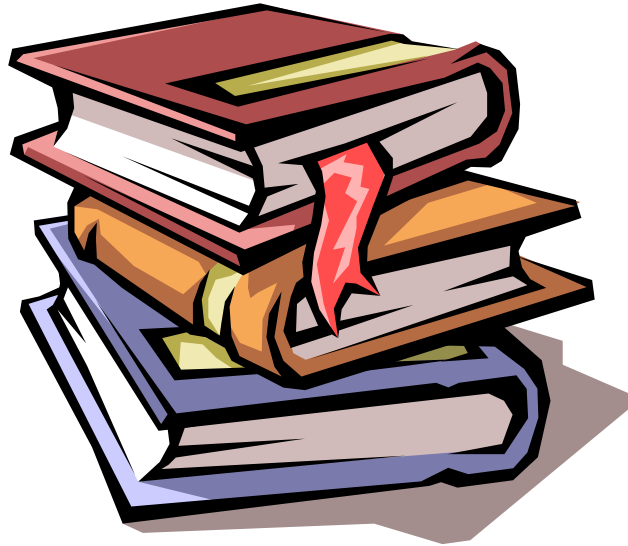

MATURA 2006

*Komentarz do zadań
z języka polskiego*

LIPIEC 2006

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
z wykorzystaniem materiałów otrzymanych z okręgowych komisji egzaminacyjnych

WSTĘP

Język polski, jako język ojczysty, jest przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich maturzystów. Egzamin maturalny z języka polskiego można zdawać na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Decyzję o poziomie zdawanego egzaminu uczniowie podejmują na początku nauki w klasie maturalnej.

Egzamin pisemny z języka polskiego odbył się 4 maja 2006 roku. Na poziomie podstawowym trwał 170 minut i polegał na rozwiązaniu dwóch zadań z arkusza I, natomiast egzamin na poziomie rozszerzonym trwał 130 minut i polegał na rozwiązaniu jednego zadania z arkusza II. Aby przystąpić do egzaminu na poziomie rozszerzonym, maturzysta jest zobowiązany do rozwiązywania zadań z arkusza I, które są integralną częścią poziomu rozszerzonego. Warunkiem zdania egzaminu było uzyskanie na poziomie podstawowym minimum 30 % punktów możliwych do zdobycia. Dla poziomu rozszerzonego nie został określony próg zaliczenia.

OPIS ARKUSZY EGZAMINACYJNYCH

Na egzamin maturalny w maju 2006 roku w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przygotowane zostały dwa arkusze egzaminacyjne, w skład których weszły zadania zredagowane w okręgowych komisjach egzaminacyjnych. Arkusz I dla poziomu podstawowego zawierał jedno zadanie sprawdzające umiejętność rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego i dwa zadania (do wyboru) sprawdzające umiejętność odbioru tekstu literackiego oraz tworzenia tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym. Arkusz II dla poziomu rozszerzonego zawierał dwa zadania (do wyboru) sprawdzające umiejętności analizowania, interpretowania tekstu literackiego oraz umiejętność pisania własnego tekstu.

Oba arkusze opracowano zgodnie z formułą opisaną w *Informatorze maturalnym*, zasadami ustalonymi w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. oraz wymaganiami egzaminacyjnymi wskazanymi w standardach egzaminacyjnych.

Arkusze egzaminacyjne dostępne są na stronie internetowej CKE www.cke.edu.pl

Arkusz I – poziom podstawowy

Za rozwiązanie zadań z poziomu podstawowego zdający mógł uzyskać 70 punktów (20 za część 1, czyli rozumienie czytanego tekstu, 50 za część 2, czyli napisanie tekstu własnego).

CZEŚĆ I

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu wymagało przeczytania tekstu publicystycznego (około 1200 słów) oraz udzielenia odpowiedzi na 15 pytań, sprawdzających jego rozumienie na poziomie znaczeń, związków między elementami znaczeń, funkcjonalności języka i stylu, kompozycji oraz komunikacji. Maturzyści otrzymali tekst autorstwa Jana Nowaka – Jeziorańskiego „Patriotyzm i nacjonalizm” przedrukowany w „Gazecie Wyborczej” za „Gościem Niedzielnym”, dla którego powstał w 2003 roku.

Zadanie sprawdzało umiejętności wskazane w drugim obszarze standardów wymagań egzaminacyjnych, czyli „Korzystanie z informacji”. [patrz *Informator maturalny od 2005 roku. Język polski*. Warszawa 2003]

W części 1., czyli teście sprawdzającym poziom alfabetyzacji, poszczególne zadania oceniane były oddzielnie. Liczba punktów możliwych do uzyskania za każde pytanie była umieszczona obok pytania. Egzaminatorzy uwzględniali każdą odpowiedź świadczącą o rozumieniu przeczytanego tekstu.

Za część 1., czyli rozwiązanie testu, można było uzyskać 20 punktów.

Poniżej przedstawiamy omówienie zadań, ze szczególnym uwzględnieniem tych, o które w korespondencji internetowej maturzyści pytali najczęściej, ponieważ ich rozwiązanie mogło być i różne, i zarazem poprawne.

Zadanie 1. (1 pkt)

Zdanie z 1. akapitu: *Na jednym ze spotkań zadano mi niedawno pytanie, czy patriotyzm i nacjonalizm są pojęciami przeciwstawnymi zawiera*

- A. argument.
- B. kontrargument.
- C. tezę, którą potwierdza autor w artykule.
- D. hipotezę, którą rozważa autor w artykule.

Sprawdzane umiejętności Rozpoznawanie zasady kompozycji tekstu argumentacyjnego; wyodrębnianie hipotezy.
Łatwość zadania 0,54 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających D
Najczęściej powtarzające się błędy C
Komentarz Zadanie zamknięte. W instrukcji maturzysta był poinformowany, że w zadaniach tego typu w danym do rozwiązania teście jest tylko jedna odpowiedź poprawna. Poprawne wykonanie wymagało rozumienia pojęć: teza, hipoteza, argument, kontrargument. Prawdopodobną przyczyną błędów było nieodróżnianie hipotezy i tezy.

Zadanie 2. (1 pkt)

W podanym zdaniu: [...] *patriotyzm, jak i nacjonalizm stały się generatorami olbrzymich zasobów zbiorowej energii i woli działania... podkreślony zwrot zastąp bliskoznacznym, tak by nie zmienić znaczenia zdania.*

Sprawdzane umiejętności Zastępowanie polskimi odpowiednikami wyrazów zapożyczonych; dostrzeganie metafory w wypowiedzi publicystycznej.
Łatwość zadania 0,5 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Jako synonimiczne uczniowie wskazywali, np.: wyzwoliły, wyswobodziły, wytworzyły, stworzyły, uwolniły, stały się źródłem, były bodźcem, były motorem, przyczyną...

Najczęściej powtarzające się błędy

Błędy były skutkiem braku precyzji w stosowaniu wyrażeń bliskoznacznych; braku umiejętności odczytania tekstu na poziomie semantycznym (w zakresie synonimii kontekstowej). Zdający zastępowali słowo „generatory” w oderwaniu od kontekstu, w którym ono wystąpiło; pisali, że generatory są (m.in.): pokładami, dostawcą, generacją, generatorami, producentami, urządzeniami napędowymi, skarbnicą, ogniskiem, organami, maszynami, zbiornikami, nurtami, zbiorami twórczymi, wzmacniaczami, machinami, akumulatorami, kreatorami, symbolami, zbiorowiskiem, przechowalnią, turbiną, baterią, elektrownią.

Komentarz

*Uniwersalny słownik języka polskiego*¹ mówi, że generator to w zjawiskach społecznych przyczyna, źródło, siła pobudzająca. W publicystyce ma kwalifikację zwrotu przenośnego i jako przenośnia został użyty przez Jeziorańskiego. Z całego tekstu wynika, że w omawianym zdaniu autor mówi o zjawisku, które stało się siłą tworzącą lub wyzwajającą coś. Nie można było zatem uznać odpowiedzi sugerującej akumulację (zdający czasem pisali: *były akumulatorem*), bo patriotyzm i nacjonalizm nie **zebrały** zasobów zbiorowej energii, ale je wyzwoliły albo stały się źródłem. Nie można także uznać odpowiedzi „były podstawą”, bo to jest sprzeczne z treścią artykułu (Jeziorański nie twierdzi, że nacjonalizm lub patriotyzm są podstawą zbiorowej energii”) i kłóci się z definicją słownikową. Egzaminator uznawał wszystkie odpowiedzi zgodne z treścią cytowanego w zadaniu zdania.

Zadanie 3. (1 pkt)

Z akapitów 2. i 8. wypisz po dwie nazwy użyte przez autora dla określenia istoty patriotyzmu i nacjonalizmu.

Sprawdzane umiejętności

Odtwarzanie informacji podanych w tekście wprost.

Łatwość zadania

0,96 – bardzo łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

patriotyzm – uczucie, cnota

nacjonalizm – światopogląd, grzech

Najczęściej powtarzające się błędy

Prawie nie było odpowiedzi błędnych.

Komentarz

Zadanie to nie sprawiło kłopotów zdającym.

¹ *Uniwersalny słownik języka polskiego* pod redakcją prof. Stanisława Dubisza, PWN, Warszawa 2003

Zadanie 4. (1 pkt)

Czego – zdaniem autora – najbardziej brakuje emigrantom na obczyźnie?

Sprawdzane umiejętności Odczytywanie sensu fragmentu tekstu.
Łatwość zadania 0,88 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Emigrantom brakuje poczucia swojskości; swojskiej atmosfery.
Najczęściej powtarzające się błędy Stosowanie zbyt ogólnikowych sformułowań, np. odpowiedź, że emigrantom brakowało ojczyzny.
Komentarz Zadanie to nie sprawiło kłopotów większości zdających.

Zadanie 5. (1 pkt)

Podaj dwa sformułowane przez autora uzasadnienia tezy, że nacjonalizm to grzech przeciwko przykazaniu miłości bliźniego (akapit 11.).

Sprawdzane umiejętności Odczytywanie sensu akapitu, rozumienie zasady kompozycyjnej tego akapitu.
Łatwość zadania 0,78 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Nacjonalizm jest grzechem, ponieważ powoduje stawianie interesu narodowego nad normami moralnymi, także nad innymi narodami; ponieważ usprawiedliwia niszczenie słabszych przez silniejszych, a także prowadzi do wojen i tragedii ludzkich.
Najczęściej powtarzające się błędy Wynikały one z niezrozumienia pytania i nieumiejętności argumentowania tezy; były to odpowiedzi spoza tekstu, cytowanie określeń nacjonalizmu, które nie zawierały odpowiedzi na pytanie, np. nacjonalizm jest matką nieszczęść, jest ideologią, jest celem nadrzędnym; uzasadnieniem są stwierdzenia, że nacjonalizm odznacza się nienawiścią do innych, co jest przeciwieństwem miłości bliźniego.
Komentarz Egzaminatorzy uznawali cytowanie, jeśli było ono uzasadnieniem tezy postawionej przez autora.

Zadanie 6. (1 pkt)

Podaj numer akapitu, w którym autor przedstawia rodowód tytułowych pojęć.

Sprawdzane umiejętności: Odczytywania informacji podanych w tekście wprost.
Łatwość zadania 0,86 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających 9
Najczęściej powtarzające się błędy Prawie nie było odpowiedzi błędnych.
Komentarz Aby poprawnie odpowiedzieć, należało zrozumieć całość tekstu, a następnie wyselekcjonować informacje dotyczące jego tematu.

Zadanie 7. (2 pkt)

Wymień pięć przykładów nacjonalizmu, do których w toku argumentacyjnym odwołuje się Jan Nowak-Jeziorański.

Sprawdzane umiejętności Odczytywanie sensu całego akapitu.
Łatwość zadania 0,54 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Nacjonalizm ukraiński, faszyzm, hitleryzm, nacjonalizm serbski, nacjonalizm polski
Najczęściej powtarzające się błędy Mylenie przykładów nacjonalizmu ze skutkami nacjonalizmu, np. nacjonalizm prowadzi do wojen.
Komentarz W korespondencji internetowej maturzyści pytali o to, czy należało nazwać nacjonalizmy, czy też można było podać przykłady. Zarówno nazwanie nacjonalizmów (np. nacjonalizm ukraiński, faszyzm, hitleryzm, nacjonalizm serbski, nacjonalizm polski), jak podanie przykładów, jest poprawną odpowiedzią, bo dowodzi rozumienia czytanego tekstu.

Zadanie 8. (2 pkt)

Jakie dwie funkcje w artykule spełniają przykłady zawierające odwołania do życiorysu autora.

Sprawdzane umiejętności Rozumienie informacji podanych w tekście, rozumienie funkcji przykładu przytaczanego za uogólnioną informacją.
Łatwość zadania 0,46 – trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Czynią wypowiedź bardziej osobistą, osadzają w konkretnej rzeczywistości historycznej, informują o kontekście historycznym, czynią tekst wiarygodnym, unaoczniają rozważane w tekście problemy.
Najczęściej powtarzające się błędy Były skutkiem nieświadomości funkcji wykorzystanego w tekście materiału, np.: aby pokazać patriotyzm; pokazują, dlaczego autor twierdzi, że nacjonalizm jest zły; funkcja ukazująca, że Jeziorański przyglądał się postawom nacjonalizmu.

Komentarz

Jeżeli w odpowiedzi – zamiast opisu funkcji – pojawiły się określenia nazywające funkcje, to takie odpowiedzi były uznawane jako poprawne, np.: funkcja ekspresywna, funkcja informatywna, funkcja impresywna.

Zadanie 9. (1 pkt)

Zacytuj fragment zdania, wyrażający główną myśl akapitu 9.

Sprawdzane umiejętności

Odczytywanie sensu akapitu.

Łatwość zadania

0,84 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Właściwe zacytowanie fragmentu zdania, czyli „nacionalizm jest matką nieszczęść”.

Najczęściej powtarzające się błędy

Nieudzielenie odpowiedzi.

Komentarz

Część uczniów cytowała całe zdanie. Taka odpowiedź także była oceniana jako poprawna, ponieważ dowodziła, że zdający rozumie czytany tekst.

Zadanie 10. (1 pkt)

W akapicie 10. – w stosunku do akapitu 9. – autor

- A. podał przykład.
- B. podjął nową myśl.
- C. wprowadził kontrargument.
- D. powtórzył myśl wyrażoną wcześniej.

Sprawdzane umiejętności

Rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu; rozumienie sensu dwóch akapitów i relacji między ich treścią.

Łatwość zadania

0,86 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A

Najczęściej powtarzające się błędy

D

Komentarz

Poprawna odpowiedź wymagała także rozumienia terminów: przykład, argument, kontrargument.

Zadanie 11. (2 pkt)

Wypisz cztery przykłady szkód, jakie wyrządził Polsce nacjonalizm (akapity:10.,12.,13.).

Sprawdzane umiejętności Odczytywanie sensu fragmentu tekstu.
Łatwość zadania 0,73 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Najczęściej uczniowie wskazywali na utratę sympatii i poparcia Zachodu dla polskich aspiracji, uznanie Polaków za najbardziej antysemicki naród Europy, stawianie znaku równości między antysemityzmem polskim i hitlerowskim, oskarżenie o udział w zagładzie Żydów, konflikt polsko-ukraiński/rozbudzenie ukraińskiego nacjonalizmu.
Najczęściej powtarzające się błędy Wynikały z nieumiejętności selekcjonowania przykładów oraz precyzji w formułowaniu odpowiedzi.
Komentarz Zadanie wymagało bardzo wnikliwego przeczytania fragmentu tekstu i bardzo precyzyjnego sformułowania odpowiedzi. Udzielając odpowiedzi należało wskazać np. na – <u>uznanie</u> Polaków za najbardziej antysemicki naród Europy (<u>uznanie</u> za taki, a nie stwierdzenie, że jest taki), <u>oskarżenie</u> o udział w zagładzie Żydów (<u>oskarżenie</u> , a nie stwierdzenie, że uczestniczył w zagładzie Żydów), <u>stawianie znaku równości</u> między antysemityzmem polskim i hitlerowskim (<u>stawianie znaku równości</u> , a nie stwierdzenie, że taki znak równości można postawić).

Zadanie 12. (1 pkt)

Jaką funkcję w tekście pełni cudzysłów w wyrażeniu „getto ławkowe”?

- A. Akcentuje ironię.
- B. Wyodrębnia cytat.
- C. Wyodrębnia nazwę własną.
- D. Oddaje przerośne znaczenie.

Sprawdzane umiejętności Rozróżnianie znaczeń dosłownych i przerośnych wyrazu, rozumienie funkcji cudzysłowu.
Łatwość zadania 0,66 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających D
Najczęściej powtarzające się błędy A
Komentarz Zadanie to wielu zdającym sprawiło kłopot. Wśród możliwości poprawnej odpowiedzi wymieniono różne funkcje pełnione przez cudzysłów. Aby poprawnie odpowiedzieć, należało zrozumieć sens całego akapitu. To zaś było możliwe tylko wtedy, gdy zdający wiedział, że wyrazy i sformułowania mogą mieć znaczenie dosłowne i przerośne oraz że znaczenie wyrazu zależy od kontekstu, w którym występuje.

Zadanie 13. (2 pkt)

Jakie funkcje pełnią akapity 8. i 15. w stosunku do wszystkich akapitów poprzedzających je?

Sprawdzone umiejętności Rozumienie kompozycji tekstu; wyodrębnianie sformułowanych w tekście wniosków.
Łatwość zadania 0,63 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających akapit 8. – w skrócie podsumowuje wcześniejsze refleksje; krótko podsumowuje to, o czym była mowa w akapitach 1-7 akapit 15. – autor przedstawia swoje emocje i sumuje (puentuje) cały artykuł.
Najczęściej powtarzające się błędy Były skutkiem odwoływania się do treści czytanego tekstu, a nie do funkcji, jaką pełnią jego poszczególne segmenty, np.: akapit 15. mówi o mocy polskiego patriotyzmu i wolności słowa; akapit 15. pełni funkcję potwierdzającą, że w słusznej sprawie należy zawsze walczyć.
Komentarz Zadania polegające na sprawdzaniu funkcjonalności fragmentów tekstu wielu uczniom sprawiają kłopot.

Zadanie 14. (1 pkt)

Jak na pytanie przywołane w akapicie 1. odpowiada Jan Nowak-Jeziorański?

Sprawdzone umiejętności Rozumienie głównej myśli tekstu; odkrywanie zasady kompozycyjnej tekstu argumentacyjnego.
Łatwość zadania 0,64 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Twierdząco; patriotyzm i nacjonalizm są to pojęcia przeciwstawne.
Najczęściej powtarzające się błędy Nieudzielenie odpowiedzi.
Komentarz Jeśli maturzysta napisał: „odpowiada na pytanie poprzez wytłumaczenie w tekście dwóch pojęć oraz podaje przykłady.", to taka odpowiedź również pokazuje, że maturzysta rozumie to, co czyta. Odpowiedź jest poprawna.

Zadanie 15. (2 pkt)

Ułóż notatkę biograficzną (w dowolnej formie) o Janie Nowaku-Jeziorańskim, zawierającą cztery informacje podane w tekście.

Sprawdzone umiejętności Porządkowanie informacji; odróżnianie informacji i opinii.
Łatwość zadania 0,67 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Na to pytanie można było odpowiedzieć, uwzględniając na przykład informacje o tym, że Nowak – Jeziorański wyemigrował z Polski z powodów politycznych, odbywał służbę wojskową na Wołyniu, przebywał w Londynie jako emisariusz, wypowiadał się w prasie i radiu, czyli był dziennikarzem i autorem artykułów prasowych, uczestniczył w spotkaniach poświęconych polityce i historii, żył na przełomie XX i XXI wieku, ale większa część jego życia przypadła na wiek XX.

Najczęściej powtarzające się błędy

Wynikały z nieumiejętności oddzielania informacji od opinii oraz formułowania odpowiedzi bez związku z treścią przeczytanego tekstu, np. Jeziorański to lokalny patriota. Jeden z uczniów napisał, że „Jan Nowak – Jeziorański był „Gościem Niedzielnym” w „Gazecie Wyborczej”.

Komentarz

Chociaż w instrukcji nad tekstem Jana Nowaka – Jeziorańskiego umieszczona jest uwaga: „odpowiadaj tylko na podstawie tekstu”, niektórzy maturzyści, rozwiązując to zadanie, pisali wszystko, co wiedzą o autorze tekstu. Ponieważ nie jest to sprawdzian wiedzy, a rozumienia tekstu danego do przeczytania, takich odpowiedzi egzaminator nie mógł uznać. Ponadto w instrukcji jest pouczenie tej treści: „udzielaj tytułu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y”. Oznacza to, że oceniane będą odpowiedzi wymienione jako pierwsze cztery. Jeżeli maturzysta wymienił sześć informacji o autorze, oceniane były cztery kolejne. Gdy pierwsze były nieprawdziwe albo pochodziły spoza czytanego tekstu, w ocenianiu obowiązywała ta sama zasada. Egzaminator nie może wybierać poprawnych odpowiedzi spośród wielu wymienionych, bo to nie egzaminator zdaje egzamin, to maturzysta ma udzielić właściwej odpowiedzi.

Odpowiedź miała zawierać tylko informacje. Trudne dla zdających okazało się oddzielenie informacji od opinii.

Zacytowane powyżej przykłady odpowiedzi w teście mają za zadanie pokazać, że egzaminator ma obowiązek uznać każdą odpowiedź, która świadczy o tym, że zdający rozumie czytany tekst. Nie ocenia się odpowiedzi maturzysty mechanicznie, z pominięciem tekstu.

CZĘŚĆ II

W tej części poziomu podstawowego egzaminu sprawdzano wiedzę z zakresu określonego w pierwszym obszarze standardów wymagań egzaminacyjnych, czyli „Wiadomości i rozumienie” oraz umiejętności wskazane w drugim i trzecim obszarze, czyli „Korzystanie z informacji” i „Tworzenie informacji”. [patrz. *Informator maturalny od 2005 roku. Język polski*. Warszawa 2003]

W części 2. maturzyści mieli do wyboru dwa tematy. Każdy z nich, zgodny z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 7 września 2004 r. § 82. [„Egzamin na poziomie podstawowym trwa 170 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego oraz **napisaniu tekstu własnego związanego z tekstem literackim, zawartym w arkuszu egzaminacyjnym**. Teksty literackie dla egzaminu wskazuje informator, o którym mowa w § 58”]. Dwa zadania sprawdzające umiejętność pisania zawierały teksty literackie i zredagowane do nich dwa tematy do wyboru. Na egzamin wybrano zakorzenione w dydaktyce szkolnej teksty klasyczne z literatury polskiej i obcej, które uczniowie powinni znać z lekcji. Zdający mogli wybierać między dramatem i prozą.

TEMAT I

Temat pierwszy – **Charakteryzując Makbeta na podstawie danych fragmentów dramatu Szekspira, określ, na czym polega tragizm postaci i porównaj go z tragizmem bohatera ze znanego Ci dramatu antycznego.** – wymagał zinterpretowania dwóch fragmentów z dramatu Williama Szekspira, tak aby scharakteryzować tytułowego bohatera, a następnie przywołania z pamięci dowolnej postaci z dramatu antycznego i porównania tragizmu Makbeta z tragizmem bohatera antycznego.

Od piszącego oczekiwano, aby – analizując tekst Szekspira – określił sytuacje przedstawione w dwóch fragmentach *Makbeta*, z aktu I i V i opisał cechy właściwe dla bohatera.

Aby tego dokonać, należało nazwać doznawane przez niego uczucia, określić jego zachowania i refleksje, zinterpretować je, odpowiadając na pytanie, jak zauważone gesty i słowa Makbeta świadczą o nim.

Nie wystarczyło tylko powtórzyć za Szekspirem, co mówił Makbet, a co jego żona. Za powtórzenie treści wypowiedzi Makbeta egzaminatorzy nie mogli przyznawać punktów; punkty przyznawano za interpretację słów i zachowań bohatera, czyli charakterystykę.

Zestawienie i porównanie postaci z fragmentu pierwszego i drugiego pozwoliło dostrzec zmiany, jakie dokonały się w bohaterze; zmiany zauważone przez niego samego. Wysznuwając wnioski z interpretacji dwóch fragmentów, można było określić, na czym polega tragizm postaci.

Zgodnie z poleceniem zdający powinien wybrać znanego sobie tragicznego bohatera dramatu antycznego, aby wskazać różnice i podobieństwa tragizmu bohatera szekspirowskiego i tragizmu bohatera antycznego. Wypracowanie powinno również zawierać wnioski wysnute z dokonanego porównania.

Poza umiejętnością analizowania i interpretowania tekstu literackiego, właściwa realizacja tematu wymagała znajomości treści *Makbeta*, rozumienia pojęcia tragizmu antycznego, znajomości dowolnej tragedii antycznej (bohatera tej tragedii) oraz rozumienia istoty tragizmu antycznego.

W pierwszym temacie dopuszczalna była pewna swoboda, polegająca na tym, że do realizacji jego drugiej części maturzysta miał prawo wybrać dowolnego bohatera z tragedii antycznej. Uczniowie najczęściej wybierali Króla Edypa i Antygonę, ale liczne były wypracowania, w których przywoływano Kreona. Wybór każdego z wymienionych bohaterów (wszystkich możliwych nie da się tu wymienić) był trafny. To miała być postać, którą maturzysta zna i potrafi zaprezentować i której przedstawienie da szansę na wyjaśnienie istoty tragizmu antycznego oraz umożliwi porównanie z tragizmem szekspirowskim.

Poniżej przedstawiamy wypracowania tegorocznych maturzystów, dowodzące, że niezależnie od sposobu ujęcia tematu i wyboru postaci można było napisać bardzo dobrą, często oryginalną pracę i uzyskać wysoką ocenę.

TEMAT I – PRZYKŁADOWE WYPRACOWANIA

Przykład nr 1

Jako pierwsze prezentujemy wypracowanie bardzo obszerne (około 900 słów), ocenione wysoko, którego autor wykazał się umiejętnością analizowania i interpretowania tekstu literackiego, funkcjonalnego wykorzystania posiadanych wiadomości. Aby porównać tragizm szekspirowski z tragizmem antycznym, wybrał postać Kreona z tragedii Sofoklesa „Antygona”, co pozwoliło na zestawienie charakterystyk dwóch władców.

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

Makbet jest jednym z tych bohaterów Szekspirowskich, którego bez wahania można określić jako postać tragiczną. Tragizm szekspirowski różni się jednak zasadniczo od antycznego. Postępowanie bohaterów tragedii greckich, takich jak Antygona, Edyp, Kreon determinowane było przez boskie przeznaczenie (ananke), którego ich działania nie mogą zmienić. Paradoksalnie przeciwstawianie się przeznaczeniu przyspiesza jego wypełnienie (kategoria ironii tragicznej). U Szekspira natomiast, jak pisze Aneta Bielik – Robson, „nie ma innych ograniczeń, jak tych, pochodzących z ludzkiej duszy”. Makbet jest tragiczny, gdyż czuje się przymuszany – przez okoliczności, żonę i własną ambicję – do popełnienia zabójstwa na królu Dunkanie, później zaś do konsekwentnego podążania drogą, którą wyznaczył mord i objęcie władzy. Z bohaterem tragicznym łączy go też finałowe samopoznanie, gorzkie przeświadczenie o daremności wszelkich działań człowieka.

Makbeta chciałabym porównać z Kreonem, bohaterem „Antygony” Sofoklesa. Wyznaczony mu tragiczny los doprowadził do upadku jego państwa i rodzinnej tragedii. Z bohaterem Szekspira łączy go obciążenie winą – w jego przypadku złamanie praw bogów, konieczność działania zgodnie z raz wytyczonym kierunkiem oraz końcowa chwila świadomości.

Pierwszy fragment „Makbeta” pochodzi ze scen poprzedzających zabójstwo Dunkana. Bohater w długim monologu rozważa przepowiednię wiedźm, prorokujących mu objęcie tronu; waha się, wzdragając się przed zabójstwem króla. Na zabójstwo decyduje się przede wszystkim pod wpływem namów Lady Makbet. W wymianie zdań z żoną Makbet usiłuje namówić ją do zrezygnowania z zabójstwa. Ona jednak, stosując emocjonalny szantaż, wymusza na nim ostateczną decyzję.

Drugi fragment pochodzi z końcowych scen dramatu; przeciwnicy oblegają jego twierdzę (druga seria przepowiedni wieszczyla Makbetowi upadek), natomiast Lady Makbet popada w szaleństwo i umiera. W swoim ostatnim, tak znaczącym monologu bohater wyraża przekonanie o bezsensowności wszelkich podejmowanych przez człowieka zabiegów i dążeń, czym podsumowuje swe doświadczenie.

Dlaczego Makbet popełnia zabójstwo? Na początku monologu wyraża przeświadczenie, że przepowiednia „stać się musi”. Wiedźmy z „Makbeta” są tym samym, co greckie parki. Podobnie jak w „Hamlecie” istoty nadprzyrodzone możemy traktować zarówno dosłownie, jak i projekcje wyobrażeń i pragnień bohatera. Tak więc Makbet nie jest zmuszony do działania przez przeznaczenie, lecz przez własne pragnienia, częściowo tylko uświadamiane. Żywi nadzieję, że przewidziane przez wiedźmy zdarzenia, zdarzą się jak najszybciej, jakby bez jego świadomego udziału oraz pozbawione będą następstw. Obawia się, że zabójstwo ostatecznie zemści się na nim („sprawiedliwość zwraca podaną przez nas czarę jadu do własnych naszych ust”). Mord stanowiłby poza tym wykroczenie przeciw obowiązkom wasala, krewnego i gospodarza. Dunkan – w przekonaniu Makbeta – jest sprawiedliwym władcą, ponadto obdarzył go niedawno nowymi godnościami. Makbet przypuszcza, że zbrodni nie będzie w stanie ani ukryć, ani znieść ciężaru jej świadomości.

Na niewinność Dunkana wskazują takie określenia, jak „anioły nieba”, „nowo narodzone nagie niemowlę”. Jedyнным bodźcem popychającym Makbeta do czynu jest jego ambicja, która jednak (z czego zdaje sobie sprawę) „przeskakuje sama siebie i spada po drugiej stronie”.

Targanego wątpliwościami Makbeta zaczyna przekonywać Lady Makbet. Charakterystyczny jest dla Makbeta lęk odczuwany wobec żony. Bohater jest w małżeństwie stroną słabszą, to Lady Makbet przeforsowuje ostateczną decyzję oraz zdaje się niemal bezemocjonalnie traktować zabójstwo. Lady Makbet zdaje sobie sprawę ze słabości męża i bezwzględnie je wykorzystuje, wymuszając na nim zabójstwo jako potwierdzenie miłości i męskości. Wypomina mu, że w rzeczywistości pragnie zbrodni i przejęcia tronu, nie może się jednak na to zdobyć. Makbet broni się, wyrażając przekonanie, że zabójca, wskutek złamania moralnych granic, przestanie być człowiekiem. Lady Makbet ripostuje, że to ostatecznie on objawił jej zamiysł zbrodni i nie powinien się z niego wycofywać. Makbet ostatecznie zgadza się, deklarując, że wszystkie swoje siły skupi na popełnieniu i ukryciu zbrodni.

Jak pisze Jan Kott, po dokonaniu pierwszego mordu, Makbet musi zabijać, jeśli chce pozostać przy władzy. Tragizm postaci według Kotta polega na tym, że bohater nie mógł zgodzić się na Makbeta, który nie potrafi zabić, jednak Makbet zabójca nie może zgodzić się na Makbeta, który zabił. Dokonując kolejnych zbrodni Makbet chce, żeby były to już ostatnie morderstwa.

W końcowych scenach Makbet zdaje się być już obojętny na otaczającą go śmierć. Wieść o śmierci żony nie robi na nim żadnego wrażenia. Jest świadomy, że człowiek pragnie odsunąć możliwie jak najdalej śmierć („jutro, jutro, i znów jutro”) w nadziei, że jego życie nabierze wreszcie sensu. Jest ono jednak „powieścią idioty”, krótką i bezcelową grą, która mimo głośnych i wrzaskliwych starań człowieka nigdy nie nabiera znaczenia. Jak uważa Kott człowiek może zgodzić się na swój los, gdyż wie, że z jego absurdalności nic nie wynika.

Winą ciężącą na Kreonie jest pycha (hybris), za sprawą której bohater zabrania pochowania zwłok Polinika – zdrajcy Teb, łamiąc w ten sposób boskie prawa. Antygonę, która dokonuje symbolicznego pogrzebu brata, rozkazuje uwięzić. Mimo namów wieszca Tejrezjasza, objawiającego mu konsekwencje jego postępowania, oraz syna Hajmona, Kreon nie zmienia swej decyzji. Upór w sprzeciwianiu się boskim prawom doprowadza do samobójstwa Antygony, syna Hajmona i żony Kreona Eurydyki. Tragizmu postaci Kreona dodaje jednak fakt, że on reprezentuje racje, które można – jeśli nie zaakceptować – to zmienić. Podstawową wartością dla Kreona – władcy Teb – jest państwo. Wycofanie się z wydanego rozkazu, szczególnie pod naciskiem kobiety, sprowadziłoby na niego posądzenie o słabość. Z punktu widzenia jego racji Polinik rzeczywiście był zdrajcą, jego winą jest jednak to, że swoje ludzkie racje przedłożył nad porządek ustanowiony przez bogów. Jego pycha – podobnie jak ambicja i lęk Makbeta – niejako przymusza go do trwania przy początkowym postanowieniu. Kreon, na którego spadają kolejne klęski, doświadcza samopoznania przez cierpienie. Mimo rozpacz, nie odbiera sobie życia i przyjmuje przeznaczenie oraz konsekwencje własnego postępowania.

Makbet i Kreon stanowią przykłady bohaterów tragicznych. Jednak gdy los bohaterów tragedii antycznych określony jest przez przeznaczenie (ananke), u Szekspira mają oni możliwość decyzji a ich ograniczenia płyną z ich własnej psychiki i relacji z innymi ludźmi (w przypadku Makbeta – z żoną). Obaj bohaterowie zmagają się z konsekwencjami winy, której nie chcą uznać; dla Makbeta jest to zabójstwo, dla Kreona sprzeciw wobec praw bogów. Racje, którymi się kierują, zmuszają ich do trwania w powziętych postanowieniach. Zarówno Kreon jak i Makbet próbują przeciwstawić się przeznaczeniu. Obaj doświadczają klęski, prowadzącej ich do gorzkiego rozpoznania samego siebie i własnego życia, obaj również w pewien sposób zgadzają się ostatecznie na swój los.

Przykład nr 2

Treść poniższego wypracowania również oceniono wysoko. Ujęcie tematu jest różne w stosunku do poprzedniego przykładu. Tym razem maturzysta przywołał z pamięci Antygonę, tytułową bohaterkę dramatu Sofoklesa. Zamierzony efekt osiągnął, przedstawiając różnice między tragizmem w ujęciu antycznym i szekspirowskim. Różnice te pokazał, prezentując i charakteryzując bohaterów.

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

Motyw władzy od starożytności pojawiał się w utworach literackich, warto chociażby wspomnieć walkę o władzę między braćmi – Polinejesem i Eteoklesem. W średniowieczu zaczęto szerzyć pogląd, że władza pochodzi od Boga i żaden człowiek nie może podnieść ręki na władzę. W późniejszych czasach problem władzy nie tylko jako daru Boga, ale i namiętności doprowadzającej do najgorszych czynów porusza William Szekspir. Przykładem może być „Hamlet”, w którym prawowity władca zostaje otruty przez swojego krewnego, lecz dopiero w „Makbecie” angielski dramaturg pokazał psychikę i motywację człowieka gotowego dla władzy popełnić zbrodnię.

Wielki rycerz, Makbet, po długiej wojnie powraca do swojego domu. Okryty chwałą, sławą, za mężne czyny obdarzony przez władcę godnościami, ma zaszczyt gościć w swoim domu króla Dunkana. Makbet jako wasal i gospodarz, a także krewny króla, ma obowiązek zapewnić gościowi bezpieczeństwo. Jest świadom, że władza królewska pochodzi od Boga i żaden człowiek nie może porywać się na osobę króla, mimo to w jego umyśle rodzi się plan przyspieszenia przepowiedni wiedźm i okrutnego morderstwa.

Makbetem jednak targają wątpliwości. Dopiero co zdobył sławę, nie chce jej tracić w tak haniebnym sposób. Co więcej, świadom jest, że sprawiedliwości stanie się zadość, jeśli nie teraz, to w przyszłości. Za morderstwo króla, a szczególnie osoby tak skromnej i nieskazitelnej, jaką jest Dunkan, nie ominie mordercy kara. Makbeta dręczą wątpliwości, dlatego jego pragnieniem jest, aby jak najprędzej „stało się to, co ma się stać”.

Rozważania i rozterki Makbeta przerywa wejście jego żony. To jej Makbet z wielkiej miłości obiecał, że uczyni ją królową. Tymczasem, gdy Makbet ma wątpliwości i nie chce porwać się na czyn godny szaleńca, Lady Makbet nazywa go tchórzem. Ostatecznie Makbet daje się przekonać żonie. Powracają razem do uczujących, przywdziewają maski, zachowują się jak gdyby nic, bo „falsz serca i falsz lic muszą iść razem”.

W następnym przytoczonym fragmencie widzimy Makbeta już po popełnieniu nie jednej, ale wielu zbrodni. Morderstwo króla pociągnęło za sobą kolejne zabójstwa, a Makbet jest już obojętny na okropności, które go otaczają. Niegodziwości, których się dopuścił, znieczuliły go na cierpienie i nawet śmierć żony nie porusza go. Uświadomił sobie, że życie to tylko krótki występ na scenie, chwila, która szybko mija, że życie jest „powieścią idioty, głośną, wrzaskliwą, a nic nie znaczącą”.

Finalem utworu jest śmierć Makbeta. Ponosi on karę za zło, które uczynił. Do końca życia jest zniechęconym i okrutnym władcą. Jednak gdyby nie zabił króla, gdyby nie zwyciężyła ambicja, także zostałby ukarany; Lady Makbet oskarżyłaby go o tchórzostwo i brak miłości do niej. Ponadto ujmą na honorze jest niedotrzymanie obietnicy. Tragizm Makbeta polegał właśnie na tym, że z jednej strony brzydzi się zbrodnią, z drugiej nie może jej nie popełnić i zarazem myśleć o sobie z uznaniem.

Innego rodzaju tragizm dotyka tytułową bohaterkę tragedii Sofoklesa. Antyгона dokonuje pochówku swojego brata, mimo wyraźnego zakazu króla Kreona. Księżniczka kieruje się prawami boskimi, łamiąc przy tym prawa ustalone przez człowieka. Zostaje za to

skazana na śmierć. Gdyby nie pochowała brata, zostałaby ukarana przez bogów. Antygona nie ma wyboru, los przeznaczył jej znalezienie się w takiej sytuacji i śmierć w młodym wieku. Ani bunt, ani próba innego postąpienia nie są możliwe, Antygona ma wypełnićznaczony jej los.

Tragizm Antygony i Makbeta ma różne źródła: w przypadku bohaterki antycznej jest to przeznaczenie, w przypadku Makbeta - jego psychika. Antygona złamała prawo ludzkie w imię miłości do brata i szacunku dla praw boskich, Makbet popełnił zbrodnię, by zaspokoić swoją ambicję. Antygona jest przekonana, że czyni dobrze, Makbet wie, że dopuszcza się karygodnego czynu. Oboje poniosą śmierć, ale Antygona pozostawi tu na ziemi sławę, Makbet będzie zhańbiony, a pamięć o nim będzie przypomnieniem okrutnej władzy w państwie.

Przykład nr 3

Przykład poniżej – to jeszcze inna realizacja tematu.

Jest to tekst napisany przez maturzystę – dyslektyka, stąd liczne błędy zapisu i usterki składniowe. Jednak treść tego wypracowania została oceniona wysoko. Ponadto egzaminator przyznał punkty z puli szczególnych walorów pracy. Maturzysta bowiem wykazał się dużą sprawnością w analizowaniu danego tekstu.

Aby zrealizować drugą część zadania podał przykład Edypa z tragedii Sofoklesa „Król Edyp”. Wybór tego bohatera był najczęstszy w wypracowaniach maturalnych na temat pierwszy.

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

Przywołane sceny pochodzą z pierwszego i ostatniego aktu tragedii Szekspira. Pierwsza należy do aktu zawierającego zawiązanie akcji i ekspozycję bohaterów, natomiast drugi fragment to wyjątek ze sceny końcowej bitwy, stanowiącej zakończenie utworu. Biorąc w klamrę cały tekst dają pojęcie o ewolucji bohatera, motorach i konsekwencji jego działań. Zarazem, przedstawiając nieuchronny upadek Makbeta nawiązują do dzieła antycznego dramaturga Sofoklesa opisującego paralelne dzieje króla Edypa, czyli postaci w swych dziejach symbolicznej, przedstawiciela całej ludzkości. W takim kontekście than Kavdoru staje się everymanem, kolejną literacką kreacją obrazującą kondycję ludzką.

Scena VII rozpoczyna się wielkim monologiem Makbeta. Wódz wojsk Duncana jest świadomy wagi czynu, który rozważa. Wie, że wedle etosu rycerskiego zabicie suwerena, króla, który jest nie tylko pomazańcem bożym, ale także władcą sprawiedliwym i dobrym, i to w chwili gdy chroni go święte, ustanowione jeszcze przez Atenę, prawo gościnności, jest najgorszą ze zbrodni. Zdrajcy zawsze sytuowani byli w najniższym kręgu piekła, a wedle Dantego ci, co obrócili się przeciw swoim dobroczyńcom (a takim na pewno był Duncan dla swego wasala) znajdują się w samych paszczach Disa. Na naszych oczach rozgrywa się psychomachia. Than Kavdoru walczy ze sobą i pokusami jakimi ma go żona. Ale chociaż motyw walki ze złem jest nawiązaniem do średniowiecznych moralitetów, to bohater sztuki Szekspira nie troszczy się wcale o swoją duszę czy zbawienie, ale o konsekwencje czynów, które objawią się już w życiu doczesnym. Dramat elżbietański, jakim jest ta tragedia nawiązuje bowiem do dwóch tradycji - teatru wieków średnich oraz klasycznej sztuki greckiego antyku. I właśnie do „Króla Edypa” Sofoklesa odwołuje się kolejny z elementów tego monologu. Makbet mówi o nieuniknioności swego losu. Raz zapoczątkowanego wątku nie da się już przerwać, ani zmienić – czarownice, czyli siły ciemności roztaczając przed zwycięskim wodzem wizję korony stały się animatorkami całej tragedii. Tak samo od wyroków losu nie jest w stanie uciec król Teb. Przepowiednia dana jego rodzicom musi się spełnić, a uciekając syn Jokasty i Lajosa jedynie przyśpiesza nieuchronne ojcobójstwo i kazirodstwo.

Tym co popycha Makbeta na jego drodze jest ambicja - destrukcyjna siła, która całkowicie opanowała jego żonę. Zmamieni diabelską wizją tronu nie są stanie poprzestać na sławie i zaszczytach jakie już zdobyli. Lady Makbet próbuje motywować swego męża zarzucając mu tchurzość, „Masz skrupuły mężnie w czyn przelać to czego porządasz?” - mówi. Makbet odpowiadając opiera się na łacińskiej etymologii słowa mąż - od virtus, czyli cnoty. O odwadze nie decyduje czynienie tego co „nie godne męża”. Jednak mimo skrupułów gospodarz decyduje się na morderstwo. Honor, który by stracił łamiąc słowo dane żonie stawia wyżej od hańby jaką go okryje to zabójstwo. Scena z aktu V pokazuje degradację człowieczeństwa bohatera. Makbet doświadczony losem mordercy i złego króla obojętnie na wszystko. Przyszłość jego samego, a także małżonki przestaje go obchodzić. Goźka refleksja nad życiem jaką wygłasza jest konsekwencją jego doświadczeń. Tytułowy, bohater zdobył mądrość lecz okupił ją najwyższą ceną. Podobnie jak Kutz, postać z „Jądra ciemności” Conrada, którego ostatnie słowa brzmiały: „Zgroza! Zgroza!”. Motyw egzystencji ludzkiej jako roli aktora na scenie teatru świata jest jedną z odwiecznych wanitatywnych metafor przywoływanych w literaturze wszystkich epok. Jeśli człowiek jest jedynie grającym aktorem, to znaczy, że jesteśmy igraszką w rękach wyższych sił. Tak jak i Makbet, który, usłyszawszy przepowiednię o swym losie został jednocześnie zdeterminowany. Wódz wojsk Duncana stał się szatańską marionetką, a wybory, których dokonywał choć wolne, były z góry ustalone. W końcowym akcie dostrzega on znikomość i marność kondycji ludzkiej, trwającej przez chwilę, chaotycznej, bezsensownej i odchodzącej w nicłość. Mimo optymizmu renesansowego, twórcy tej epoki dostrzegali to co w XX wieku zostało nazwane absurdem ludzkiej egzystencji. Jan Kochanowski pisał we „Fraszce o żywocie ludzkim”: „Naśmiawszy się nam i naszym poządkom wsadzą nas w mieszek, jako czynią łątkom.” Taka wizja świata przedstawiana była już od starożytności. Edyp nie ma wyboru swego losu, musi wypełniać scenariusz napisany przez Mojry. Mimo, że wierzy w potęgę ludzkiego rozumu, musi się ugiąć przed wyrokami, od których nie jest w stanie uciec. Tam też, w jednym ze stasimonów życie człowieka określone jest przez chór starców Tebańskich jako „cień cienia”.

Makbet jest postacią tragiczną – człowiekiem walczącym z losem w imię własnego szczęścia i zaspokojenia ambicji. Mimo iż świadomy konsekwencji swych czynów nie tylko w formie męki sumienia, ale i skutków objawiających się w rozpadzie królestwa i zdziwieniu natury buntującej się wobec zła, postanawia sięgnąć po przedmiot swego pożądanego. Dlatego jego zbrodnie, choć nieuniknione, nie są jednak hamartią - winą niezawinioną jak w przypadku Edypa, skazanego już w momencie poczęcia na los ojcobójcy i kazirodcy. Obaj ufali w swoje siły - Makbet siłę oręża, strachu i intryg, a bohater antyczny w swój rozum. Zawiedli się w swych rachubach. Obaj byli zwodzeni przez prawdziwe, lecz mylące dla ślepych bohaterów przepowiednie. Ich historie, przez uniwersalizację, jaką stanowi refleksja nad życiem ludzkim są figurą losu każdego człowieka. Jesteśmy uwięzieni w czasie i nie widzimy wszystkich aspektów naszych działań, źle odczytujemy zdarzenia i znaki. Błądzimy przez całe życie nie wiedząc, że jesteśmy zdeterminowani przez nadrzędne siły. Odchodzimy z tego świata po chwili nie zostawiając po sobie więcej niż aktor na scenie. Ale najbardziej tragiczne wydaje się być to, że nasza egzystencja nie ma żadnego sensu, jest jedynie „powieścią idioty”.

TEMAT I – NAJCZĘŚCIEJ POPEŁNIANE BŁĘDY I ICH PRZYCZYNY

Wbrew powszechnemu wśród uczniów mniemaniu, że można nie znać lektur i napisać dobrze wypracowanie maturalne, okazało się, że aby zanalizować podany fragment tekstu zgodnie z intencją jego twórcy, należało znać całość utworu, do czego zobowiązuje podstawa programowa. Nieznajomość tekstu powodowała, że maturzyści rozpoznawali Lady Makbet jako córkę Makbeta, innym razem jako matkę lub kochankę. Czytając drugi z przytoczonych fragmentów, nie wiedzieli, która królowa umarła, często była to żona Dunkana. Zdarzało się czytać w wypracowaniach o tym, że „Makbet zabił Lady Makbet, bo go namawiała do zabicia Dunkana” albo że „Makbet i Lady Makbet chcą się zabić z powodu swej miłości. Ona nie czekała na niego i zabiła się sama”. Ponadto losy Makbeta często zawierały wątki z losów innych bohaterów, np. Makbet miał być przykuty do skały, a sępy „wydziobywały jego ciało”, Makbet miał być spiskowcem działającym w powstaniu listopadowym, nagminne było mylenie losów Makbeta z losami Edypa (czego przykład mamy w cytowanych poniżej fragmentach wypracowania); losem Tristana i Izoldy („Lady Makbet była wybranką Dunkana, ten jednak ufał Makbetowi bardzo i wysłał go po swoją wybrankę jako krewniaka. Nieszczęśliwy los sprawia, że wiedźma daje obojgu eliksir miłości”)

Nawet jeśli maturzysta pisze o Makbecie, ale w jego wypracowaniu bohater planuje samobójstwo ze swoją kochanką albo zabija Lady Makbet (swoją matkę), bo go namawia do zbrodni na Dunkanie, to jest to praca napisana w związku z jakimś innym utworem, ale na pewno nie z tym, którego fragmenty podano w arkuszu egzaminacyjnym.

Za wszystkie wypracowania, których treść ewidentnie dowodziła, że maturzysta nie zna utworu, o którym pisze, wystawiano 0 punktów.

Częstym błędem było pisanie wypracowania bez uwzględnienia podanego tekstu, czego skutkiem było pomylenie Makbeta z Hamletem lub innym bohaterem. Drugim problemem okazała się nieznajomość tragedii antycznej: raz za tragedię antyczną uznawano inny dramat Szekspira, innym razem dowolny mit, bardzo często była to opowieść zawierająca wątki różnych mitów lub utworów nowożytnych, często za tragedię antyczną uznawano polski dramat, raz była nim nawet „Bogurodzica”.

Poniżej prezentujemy fragmenty pracy, której autor nie przygotował się do egzaminu.

Przykład nr 4 (fragmenty)

Autor tej pracy nie tylko nie wypowiedział się o zamieszczonym w arkuszu tekście, ale pokazał, że nie zna historii Edypa, ojca Antygony; nie zna też tragedii Sofoklesa „Antygona”. Aby tekst napisany przez maturzystę można było uznać za związany z zamieszczonym w arkuszu tekstem literackim, nie wystarczy wymienić imiona bohaterów, należy jeszcze znać postacie literackie, o których się pisze. Tę pracę egzaminator ocenił na 0 punktów.

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

„Makbet” Williama Szekspira jest dramatem. Makbet jako małe dziecko został porzucony przez swoich rodziców, ponieważ wisiała nad nim zła przyszłość. Ojciec, który dowiedział się od wyroczni, że spłodzi syna, który go zabije i ożeni się z własną matką, postanowił pozbyć się dziecka. [...] małego Makbeta znaleźli ludzie z pobliskiej wioski. Wychowywali chłopca jak własnego syna.

Z czasem Makbet wyruszył w podróż. Podczas podróży Makbet napotkał na swojej drodze wielkiego potwora, którego nikt nie potrafił zabić.

Makbet poradził sobie z nim i wyruszył do zamku. W drodze do zamku Makbet zabił również swojego ojca. [...] Tragizm Makbeta polega na tym, że za wszelką cenę chciał być dobrym królem, lecz nie wychodziło mu to. [...] Makbet jest postacią negatywną, ponieważ w brutalny sposób dążył do swojego celu. Za każdym razem używał przemocy i nie obchodziło go to, co działo się z innymi. [...] Makbet w porównaniu do Antygony jest jakby jedną postacią. Antygona również zabiła, aby osiągnąć swój życiowy cel. Musiała pozbyć się swojej siostry, która kochała Kreona, wymarzonego męża Antygony. Siostra Antygony zginęła, ponieważ stała na drodze do szczęścia Antygony, była jej jedyną przeszkodą. [...]

TEMAT II

Temat drugi – ***Kłótnia u Borynów. Zanalizuj podany fragment Chłopów Władysława Reymonta i scharakteryzuj występujące w nim postacie. Na podstawie fragmentu i I tomu powieści określ przyczyny kłótni i źródła dramatyczności sceny.*** – wymagał przeanalizowania fragmentu utworu, przedstawiającego jedną z bardziej dramatycznych scen powieści Reymonta. Redagując temat, zawarto w nim wskazówki interpretacyjne. Zadanie zdającego polegało na zinterpretowaniu fragmentu utworu, tak aby scharakteryzować postaci i odpowiedzieć na pytanie o przyczyny rodzinnej kłótni oraz określić, co spowodowało tak dramatyczną sytuację w domu Boryny.

Właściwa realizacja tego tematu wymagała nie tylko znajomości pierwszego tomu powieści Reymonta, ale także umiejętności interpretowania zachowań bohaterów i ich wypowiedzi, nazywania ich emocji, wzajemnych relacji, umiejętności odczytywania utworu poprzez znaczący jego fragment.

TEMAT II – PRZYKŁADOWE WYPRACOWANIA**Przykład nr 5**

To wypracowanie prezentujemy wraz z brudnopisem maturzysty, z którego można dowiedzieć się, jak wyglądały kolejne etapy tworzenia tekstu własnego. Piszący, zapewne zgodnie z sugestią nauczyciela, najpierw wypisał z tematu wszystkie polecenia, z których dowiedział się, jakie czynności ma wykonać, następnie zanalizował fragment podany w arkuszu, zbierając materiał do pracy. Dopiero wtedy rozpoczął pisanie pracy. Efektem było wypracowanie, którego treść oceniono bardzo wysoko.

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

W okresie Młodej Polski pisarzy niezwykle interesowała wieś. Wieś wydawała się zjawiskiem niezwykle, pociągającym – nikt nie miał wątpliwości, że należy to zjawisko zanalizować. Przykładem mistrzowskiej diagnozy społeczeństwa wiejskiego jest powieść Władysława Reymonta – „Chłopi”. Akcja utworu rozgrywa się w maleńkiej miejscowości Lipce. Głównym tematem dzieła jest konflikt pojawiający się w rodzinie Boryny.

Analizowany fragment stanowi opis kłótni, która odbyła się w chacie najbogatszego chłopa we wsi – Boryny. Najważniejszą przyczyną sporu okazuje się kwestia ziemi. Autor przedstawia tym samym jak istotna jest rola dla ludności wiejskiej. Bogactwo wydaje się równoznaczne z przetrwaniem. Dlatego nie dziwi nas reakcja pozostałych członków rodziny Boryny na jego decyzję o zapisaniu całych sześciu morgów ziemi swojej przyszłej żonie, Jagnie.

Głównymi bohaterami tego fragmentu są: wspomniany Boryna, jego syn Antek oraz żona Hanka. Dyskusje zdecydowała się rozpocząć kowalowa, jednak wycofuje się z niej szybko. W pewien sposób prowokuje drażliwą rozmowę, ale w wyniku dynamicznego rozwoju kłótni, nie bierze w niej czynnego udziału.

Najważniejszą osią sporu jest relacja reprezentantów dwóch pokoleń – ojca i syna. Zarówno Antek jak i stary Boryna odznaczają się niezwykle temperamentem. Charakteryzuje ich stanowczość, nieustępliwość i – co może najważniejsze – zaciekłość. Zaciekłość ta doprowadzi ostatecznie do bójki między nimi.

Z wypowiedzi narratora, konkretyzujących odczucia bohaterów, łatwo można wywnioskować, jakie emocje towarzyszyły omawianemu wydarzeniu. Hanka, zwykle posłuszna i cicha, zaczyna krzyczeć. Prezentuje ona postawę kobiety – matki. Pragnie ona wywalczyć własnym dzieciom życie w dostatku. Ślub Boryny z Jagną jest jej obojętny. Jedynie ziemia jest powodem oporu Hanka. Bohaterka ta na początku krzyczy, następnie szlocha i tuli dzieci (nawet dzieci były obecne), a ostatecznie nawet nie płacze, ale lamentuje. Niezwykłą wydaje się walka kobiety z natury tak słabej. Przykra jest postawa Boryny, który ocenia żonę Antka przez pryzmat jej majątku. Jako dziewczyna ulega, nie może mieć wpływu na decyzję chłopa.

Postawa Antka jest inna niż jego żony, ponieważ w wyniku dodatkowych czynników motywujących spór, Jagna, przyszła żona Boryny, jest kochanką Antka. Bohater ten czuje do niej pociąg erotyczny, którego nie będzie w stanie powstrzymać nawet po ślubie ojca. Kobieta zatem okazuje się kolejną, odrobinę zamaskowaną przyczyną kłótni. Motyw ten nadaje scenie nową, głęboką dramatyczność. Antek walczy o ziemię, ale też o kobietę. Nie hamuje nawet przez chwilę swoich emocji. Pragnie zdominować ojca, pragnie odgrywać jego rolę. Potrzebuje ziemi i bogactwa, a dodatkowo nie może znieść myśli, że jego kochanka stanie się żoną jego ojca.

Boryna, możliwe że z racji wieku, stara się zapanować nad emocjami. Dlatego nie reaguje na zaczepki i obelgi syna. Nie wytrzymuje jednak, kiedy Hanka wypowiada powszechna opinie o Jagnie. Boryna chce wprowadzić ład siłą. Chce ukarać Hanke, jednak Antek staje w jej obronie i potwierdza opinie żony. Tego ojciec znieść nie może. Rozpoczyna się bójka. Boryna i Antek są bardzo silni, dopiero sąsiedzi rozdzielają bijących się. Syn jednak odnosi więcej obrażeń. Boryna wcześniej powstrzymywał się od bójki, ponieważ nie chciał, by konflikt rodzinny stał się sprawą publiczną. Konsekwentnie powyganiał gapiów.

Jest jeszcze jeden element powodujący tak zaciekły spór. Borynie na wiosnę zmarła druga żona. Natomiast już na jesieni decyduje się oświadczyć młodej, pięknej Jagnie. Dzieci zamożnego chłopca próbują powołać się na ten fakt. Powinny chociaż przez wzgląd na matkę odziedziczyć część bogactwa. Okazuje się jednak, że dla Boryny jego dobra nie są dobrami całej rodziny. Dodatkowo pragnie powiększyć swój majątek, co jest kolejnym powodem ślubu z Jagusią. Dzięki małżeństwu zostaną połączone ich dwa, ogromne gospodarstwa. Ojca nie interesuje los gwałtownego syna i jego rodziny. Nie wzrusza go cichy płacz wnucząt.

Cała ta scena została opisana językiem stylizowanym na chłopski. Autor posługuje się w dialogach gwarą i prostą, charakterystyczną dla mieszkańców wsi mową. Także język narratora stylizowany jest w podobny sposób. Zabiegi te nadają powieści wspaniałej autentyczności, a dialogi zwiększają dynamikę scen.

„Chłopi” Reymonta są doskonałym przykładem powieści młodopolskiej. Autor głęboko wnika w psychikę bohaterów. Wyraża ich emocje. Konkretyzuje źródło sporów i konfliktów społeczeństwa wiejskiego. Dla tego środowiska wartości szczególne stanowią: ziemia zapewniająca przetrwanie, godność oraz miłość. Miłość w połączeniu z męską naturą i poczuciem godności staje się jednak przyczyną sporu między ojcem i synem. Reymont wykazuje, że nawet ta, wydawałoby się najsilniejsza więź, jaka może łączyć rodzinę – może zostać przerwana. Charakter bohaterów i dramatyczność całego konfliktu jedynie tę możliwość ułatwia.

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

- ① Znaczący fragment
- ② Scharakteryzuj postacie
- ③ Przyjmy kłótni
- ④ Złóż dramatyczny sceny

epoka - Królestwo Polskie
 tematyka - ojczyzna, społeczna
 msc akcji: siódma lipca
 wzmianki:
 akcja
 dialogi

język - stylizowany na chłopski
 energiczny

wątek - opowieść o miłości
 kryk
 1. kłótnie
 2. skłócenie miłości

o spór o miłość i o jałmużnę → ale o Hankę ten spór, bo honor...
 spór między pokoleniami → odczytanie ojciec - syn
 temperament
 charakter

Hanka - Boryna

→ odczytanie tu - matka
 oceniana odczytanie miłości

obawa przed kłótnią i płacz
 (dnie)

→ tak przysięgał przy dzieciach
 → dla mej siostry może być, ale i miusia!

skłócenie miłości
 skłócenie o jałmużnę
 skłócenie o siostrę jałmużniczkę
 → na ich kłótniach miał oddech

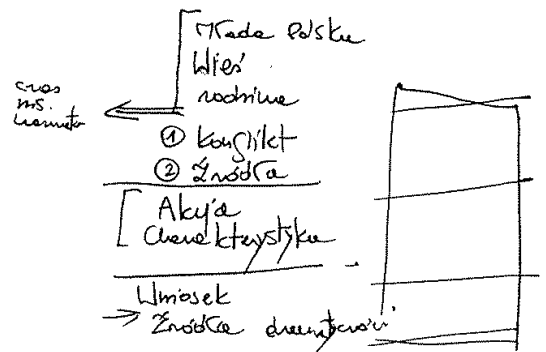
postępowanie
 sprzeciwienie
 groźba → sprzeciwienie Hance

Antek od nowa prawił
 Boryna kłótnie...
 nie chce być odczytaniem
 dla spór
 uprzedzenia go - odczytanie
 odczytanie Hance (jałmużna)
 + Antek

Antek	Boryna
Hanka	Karelowa

- ③ • Ziemia - bogactwo odczytanie od się nadmiany
- Kobieta - jałmużna

- ④ Złóż dramatyczny sceny
- Antek + jałmużna (+ Boryna)
- Boryna + III scena
- Hanka + dnie + błędy
- napis miłości →

TEMAT II – NAJCZĘŚCIEJ POPEŁNIANE BŁĘDY I ICH PRZYCZYNY

Przyczyną popełnianych błędów w zakresie treści była nieznajomość utworu Reymonta, który jest lekturą obowiązkową. Aby z pełnym zrozumieniem przeczytać podany fragment, należało znać kontekst I tomu powieści. Ci, którzy nie przeczytali „Chłopów”, nie wiedzieli, kim jest Witek (pisali, że Witek i Antek to bracia), nie rozumieli relacji w rodzinie (np. uważali, że kowalowa była matką Antka, Antek był synem Boryny i Jagny, Hanka żoną Boryny, matką Antka, siostrą Antka; Antek zdradzał Borynę (!) z Hanką, Jagusia była młodszą siostrą Hanki a obie były córkami Boryny), nie rozumieli, o czym toczy się rozmowa (dyskutowano o testamencie Boryny; Hanka miała pretensje, że zapisali jej tylko sześć morgów; Antek był zły, bo cały majątek został przepisany młodemu – Jagnie i Borynie).

Na 0 punktów oceniono również wypracowania napisane w związku z dowolnie wybranymi przez maturzystę utworami, których nie było w arkuszu egzaminacyjnym. Zdarzały się prace napisane w związku z „Dżumą”, „Nad Niemnem”, „Ludźmi bezdomnymi” a nawet na temat wymyślony przez maturzystę, np. „Jan Paweł II” (*pisownia zgodna z oryginałem*: „Jan Paweł II to człowiek, którego można szanować. Chodź jego nie ma wśród nas. Można powiedzieć, że był święty wśród żywych. Wybieram ten temat, ponieważ Ja jako Polak będę Papieża pamiętał do końca życia”. *Dalej dwie strony o wybranej postaci*).

W uczniowskich realizacjach tematu często można było spotkać swobodną parafrazę stylu Reymonta, streszczenie sceny lub całości utworu (*pisownia zgodna z oryginałem*: „Kowalowa mówi, że nie ustąpi i sprawiedliwości chcą, a Boryna mówi, spróbujcie mnie tknąć a nie doczekacie Wesela. [...] stary się hamował, nie chciał bijatyki i powiedział Antkowi tylko, żeby widowiska sąsiadom i na wsi nie czynił. Hanka znowu zaczęła płakać i mówić, że oni harowali całe dnie i noce i co teraz. Że wypada mi za żebraków iść w świat. Mówi, że Pan Bóg pokarze was za naszą krzywdę.”). Egzaminator mógł przyznać punkty nie za informacje o tym, co kto powiedział i jak się zachował, ale za interpretacje wypowiedzi i zachowań bohaterów, czyli za charakterystykę postaci.

Przykład nr 6 (fragmenty)

Podstawowa trudność w realizacji tego zadania polegała na tym, że punkty można było uzyskać nie za przytoczenie słów i zachowań bohaterów, ale za ich interpretację, czyli charakterystykę postaci, do czego zobowiązywał temat. Nie potwierdziła się nieuzasadniona niczym opinia pokutująca wśród uczniów, że można nie znać lektur, bo wystarczy tekst podany w arkuszu egzaminacyjnym. Dla maturzystów nieznających powieści bardzo trudne okazało się przedstawienie postaci i określenie relacji między nimi.

Wypracowanie maturalne ma być napisane w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Chociaż imiona wymienionych bohaterów są identyczne jak imiona postaci z *Chłopów* Reymonta, wypowiedź na pewno nie dotyczy tej powieści. W poniższej pracy omawia się utwór o zupełnie innej treści. Związek treści wypracowania z zamieszczonym w arkuszu tekstem jest podstawą do ocenienia języka, stylu, kompozycji, zapisu. Za tę pracę egzaminator nie mógł przyznać ani jednego punktu.

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

W przytoczonym fragmencie „Chłopów” Władysław Reymont opisuje kłótnie w chacie Borynów, która dotyczy zapisu ziemi i ślubu Antka.

W porze jesiennej, jak nakazywał obyczaj chłopski zapisywano ziemię swoim następcom i zawierano małżeństwa. Więc kowalowa wybrała się z synem do zarządcy wsi, którym był stary Boryna, aby zapisać Antkowi sześć morgów, żeby miał z czego utrzymać rodzinę, bo się żeni. Kłótnia wynikła, ponieważ Boryna nie chciał oddać ziemi, a rodzina kowalów była parobkami u Borynów i Antek domagał się o matczyną ziemię, która mu się należała. [...] Hanka była wybranką Antka, była osoba uczuciową, przeciwną przemocy, była religijną osobą. [...] Stary gospodarz zaczął unosić się głosem wykrzykując straszliwe obelgi w stronę Hanki, że wieś wie o jej rozwiązłym życiu i że Antek ma zastanowić co robi. [...] Kłótnia i bójka wynikła z tego, że ze stary gospodarz był przeciwny małżeństwu Antka z Hanką. Ponieważ Boryna chciał Antkowi wydać swoją córkę, Jagusię za żonę. [...]

ARKUSZ I – OCENIANIE

Zasady oceniania zadań egzaminacyjnych ogłoszone zostały w „Informatorze maturalnym od 2005 roku. Język polski.”.

Za wypracowanie na poziomie podstawowym można przyznać 50 punktów; połowę za treść, połowę za sposób jej wyrażenia, czyli język i styl, kompozycję wypowiedzi, zapis, czyli ortografię i interpunkcję. Ponadto maturzysta może uzyskać dodatkowe punkty spoza puli oceny za tzw. szczególne walory pracy. Przyznaje się je wtedy, gdy w pracy pojawiły się konstatacje wynikające z erudycji piszącego i były one funkcjonalne wobec tematu. Szczególnym walorem może być również oryginalna kompozycja pracy, nieszablonowe ujęcie tematu, wyjątkowo piękna, bogata polszczyzna. Suma punktów uzyskanych za wypracowanie nie może jednak przekroczyć 50.

Proporcje punktów przyznanych za wypracowanie są następujące:

rozwińnięcie tematu	–	25 punktów = 50%
kompozycja	–	5 punktów = 10%
styl	–	5 punktów = 10%
język	–	12 punktów = 24%
<u>zapis</u>		<u>3 punkty = 6%</u>
Razem	–	50 punktów = 100%

W ocenianiu wypracowania maturalnego stosowano kryteria opublikowane w informatorze maturalnym. W cytowanej poniżej decyzji, dyrektor CKE przedstawił wykładnię obowiązującego od 2004 roku rozporządzenia, ujednolicając w całym kraju zasady stosowania kryteriów oceniania.

Decyzja Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie postępowania w przypadku wypracowania maturalnego z języka polskiego zawierającego kardynalne błędy rzeczowe

Na podstawie:

art. 9a Ustawy o systemie oświaty;

§ 82. ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU z 2004 r. nr 199, poz. 2046 oraz z 2005 r. nr 74, poz. 649, nr 108, poz. 905 i nr 218, poz. 1840),

podejmując decyzję o sposobie postępowania w przypadku wypracowania maturalnego z języka polskiego zawierającego kardynalne błędy rzeczowe:

- a. jeżeli egzaminator stwierdzi, że wypracowanie maturzysty zawiera błędy rzeczowe, które ewidentnie dowodzą, że autor wypracowania nie zna tekstu literackiego, o którym pisze, powinien pracę skierować do Przewodniczącego Zespołu Egzaminatorów jako niezgodną z definicją przedstawioną w rozporządzeniu ministra.
- b. Przewodniczący Zespołu Egzaminatorów kieruje pracę do koordynatora OKE, który – po konsultacji z ekspertem z CKE – podejmuje decyzję o pozytywnej lub negatywnej ocenie wypracowania.

Wyjaśnienie

§ 82. pkt 3 i 4 mówi, że egzamin pisemny z języka polskiego w części drugiej poziomu podstawowego i na poziomie rozszerzonym polega na „napisaniu tekstu własnego związanego z tekstem literackim, zawartym w arkuszu egzaminacyjnym”. Jeżeli maturzysta pisze o „tej Kordianie, która nie mogła się porozumieć z mężem”, to zapewne jest to inny, być może dopiero powstający utwór, ale na pewno nie ten, którego fragmenty zamieszczono w arkuszu.

Na 0 pkt oceniane są także wypracowania na dowolny temat, np. uczeń pisał o *Legendzie o świętym Aleksym*.

Arkusz II – poziom rozszerzony

Zawierał teksty literackie i dwa tematy do wyboru zredagowane w odniesieniu do tych tekstów. Podstawą obu zadań były utwory literackie napisane w znanej uczniom konwencji i podejmowały problemy omawiane w toku nauki szkolnej. Część tekstów pochodziła spoza szkolnej listy lektur.

Do egzaminu na poziomie rozszerzonym przystępowali maturzyści przygotowani do samodzielnego odbioru tekstu literackiego, dysponujący nie tylko umiejętnością całościowego analizowania tekstu, ale także wiedzą z teorii literatury oraz sprawnością w funkcjonalnym jej stosowaniu.

Oba zadania z poziomu rozszerzonego wymagały od zdającego odczytania utworu nie tylko na poziomie idei, ale także na poziomie ukształtowania wypowiedzi artystycznej.

W tej części egzaminu sprawdzano umiejętności wskazane w drugim i trzecim obszarze standardów wymagań egzaminacyjnych, czyli „Korzystanie z informacji” i „Tworzenie informacji” [patrz. *Informator maturalny od 2005 roku. Język polski*. Warszawa 2003].

Za rozwiązanie zadania z poziomu rozszerzonego zdający mógł uzyskać 40 punktów.

TEMAT I

Temat pierwszy – *Analizując i interpretując wiersz Anny Świrszczyńskiej **Budując barykadę oraz fragment Pamiętnika z powstania warszawskiego Mirona Białoszewskiego, przedstaw i porównaj dwa sposoby prezentacji dramatu zwykłych ludzi uwikłanych w historię.*** – wymagał od zdającego wykonania analizy i interpretacji porównawczej dwóch tekstów z drugiej połowy XX wieku: wiersza i fragmentu prozy.

Powyższy temat postawił przed maturzystą zadanie rozpoznania zasady zestawienia utworów danych do zanalizowania i zinterpretowania oraz sproblematyzowania zestawu. W przeciwieństwie do zadań na poziomie podstawowym (wymagającym interpretacji głównie na poziomie idei) zdający miał w wyniku analizy i interpretacji podanych tekstów nie tylko przedstawić dramat zwykłych ludzi poddanych działaniu historii, ale także odkryć podobieństwa i różnice w poetyce obu tekstów, czyli opisać, jak autorzy wybranych tekstów literackich pokazali ten problem. Wykonanie zadania wymagało od maturzysty umiejętności odnajdywania, rozumienia i interpretowania środków artystycznego wyrazu w prozie i poezji; umiejętności odkrycia dominant kompozycyjnych i dostrzeżenia oraz sformułowania hipotez interpretacyjnych. Pełna interpretacja porównawcza tekstów wymagała również przeczytania podanych tekstów literackich w kontekście innych tekstów kultury, do czego niezbędna jest erudycja. Interpretację porównawczą maturzysta powinien zakończyć wnioskami interpretacyjnymi sformułowanymi na podstawie własnej analizy tekstów.

TEMAT I – PRZYKŁADOWE WYPRACOWANIA

Autorzy poniżej prezentowanych interpretacji porównawczych (przykłady nr 7 i 8) różnie wykonali postawione przed nimi zadanie. W wypracowaniu nr 7 mamy do czynienia z ujęciem całościowym. Autor porównuje utwory równolegle, poprzez kolejne poziomy znaczeń i poziomy organizacji językowej, aby odczytać sens interpretowanych tekstów.

W wypracowaniu nr 8 autor analizował utwory oddzielnie, interpretował je w porządku linearnym. Pomimo że ta interpretacja także oceniona jest wysoko, słabością jej jest sztuczny podział na analizę treści i formy.

Do wypracowania nr 8 dołączamy niepodlegający ocenie brudnopis maturzysty, który warto przeczytać, aby dostrzec, jak pracował autor, by osiągnąć wysoki wynik.

Przykład nr 7

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

6.

Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

WYPRAWOWANIE

na temat nr 1

Dramat wojny bardzo często stawia się tematem dzieł artystów, którzy już przeyli i nie mogli się wyrwolić od wspomnień z frontu. Takie poełka Anna Świrnyńska oraz pisan, poeta i dramaturg Miron Białoszewski w swoich utworach powracają do czasów tego tragicznego wydarzenia.

Białoszewski już w tytule swojego pamiętnika zdradza, iż dotyczy on powstania warszawskiego (1944), Świrnyńska natomiast nie wspomina, o jakim okresie historycznym pisze. Można się domyślać, że ma na myśli II wojnę światową, ale sama tego nie potwierdza. W przypadku prozy Białoszewskiego narratora można utożsamiać z ~~samej~~ autorem, ponieważ wiadomo, że „Pamiętnik...” jest zapisem autentycznych wydarzeń i wspomnień pisarza. W ~~podpisie~~ wierszu „Budując banyłady” osoba mówiąca (ale jest to pierwsza osoba liczby mnogiej) (podmiot liryczny) jest także pierwszoosobowa, dzięki czemu wiersz nabiera charakteru wyznania ~~z~~ grupy osób.

Jednak wyznanie to jest bardzo ubogie i mało szczegółowe – poełka skupia się na centralnym motywie banyłady, budowanej przez różnych ludzi i na strachu, temie towarzyszącemu. Nie wspomina ani czasu ani miejsca akcji ani na przykład pogody; robi to natomiast Białoszewski. Na tyle, na ile jest to możliwe podaje lokalizację (np. na Rybaliach, most

Kierbedzia), pisze o gwiazdach na niebie, o namiętnościach, określa czas (sierpień 1944) i porę dnia. Jedynym słowem mówiąc, jest to opis bardzo szczegółowy. Takie sposoby, w jaki dokonuje tego opisu jest różny od sposobu kreacji świata w „Budując Bangladeś”. Świat u Białoszewskiego jest dynamiczny, ruchliwy, jedno wydarzenie następuje po drugim. Taki efekt jest możliwy dzięki zastosowaniu środków, jakoby wywołanych zdaniem, które oddają charakter zdania, pytań, wykrzykników i innych ornamentów, wiernie nawiązujących do realia tego świata, takie jak grzmoty, strzały i huk. Autor odwołuje się do swojego własnego myślenia, wreszcie pojawiają się nowe wydarzenia z przeszłości („Trzeba znieść. Ale jak? Gdzie wpaść?”).

Świątyńska jest bardziej oszczędna, jej wiersz oświetla i ukazuje jeden konkretny punkt, jedno konkretne wydarzenie, porostawiając wszystko inne w cieniu. Skupia się na tym, co najbardziej ją dotknęło i co było najistotniejsze, dokonuje selekcji. Używa w tym celu różnych paralelizmów i powtórzeń (np. „wszystko tchórze”, „upadła na ziemię stuwająca [...] upadł na ziemię aptekarz”) oraz gradacji – wraz z upadkiem kolejnych osób, strachem prostych wsielone („baliśmy się bardzo”, „baliśmy się jeszcze bardziej”, „baliśmy się naprawdę”).

Wiersz otwiera i zamyka to samo stwierdzenie, stanowiące kulamre, kompozycyjną: budowaliśmy banyhaadę pod ostnatem.

Zarówno podmiot liryczny wiersza Świrszczyńskiej, jak i narrator z „Pamiętnika...” są, uwikłani w wojnę i budują banyhaadę, która ma ich ochronić i pozwolić im przetrwać. Jest symbolem wspólnego wysiłku, dzięki któremu można ocaleć. U Świrszczyńskiej wiadomo tylko, że banyhaada budowana jest pod ostnatem i że robisz to w pracy, bez względu na zawód czy status społeczny. Jednakowe potrzenie czyni ich równymi wobec siebie, nawet jeśli są to: stwiera, aptekarz czy leochanba jubitera. Jednym z nich także strach i upadku kolejnych osób, niosących materiały (dławi, łamienie, worki) do budowy banyhaady.

Białoszewski także pracuje przy banyhaadzie wraz z innymi ludźmi, nie wymienia jednak ich profesji; porostają oni anonimowi. Oni także przenoszą elementy banyhaady (płyty, ryny), aż do momentu, gdy jedna z osób upuszcza blochę (u Świrszczyńskiej to ludzie upadają, tu - przedmiot) i tym samym zaalarmowała wroga. Ochotnicy rozpięchli się, Białoszewski ulnył się w piwnicy, po czym stwierdził, że był wtedy sześliwy. Sześliwy, że udało mu się przetrwać, choć przeciw

sam, z własnej woli, wyjął się do tej pracy, podobnie jak i dwudziestu paru innych ochotników. Także i banykada u Świrszczyńskiej budowana była nie pod przymusem ~~ale~~ („choć wilit nas nie zmuszał”). Moje traktowali to jako swój obowiązek? Moje jako jedyną możliwość przetrwania? Trudno powiedzieć, bo odroczenia bohaterów nie są zbyt istotne dla pisanej, a w hardym warze nie mówi się ~~o~~ o nich zbyt wiele. Poetha pisze jedynie o strachu, pomijając wszelkie inne emocje, a Białoszewski koncentruje się głównie na relacjonowaniu wydarzeń.

„Pamiętnik...” przypomina właśnie bardziej sprawozdanie niż niewyisty pamiętnik. Pisany charakterystycznym językiem, ukazuje dramaty cywila, uwilitanego w wojnę, cywila zaangażowanego w pomoc, ale i pragnącego przetrwać. Świrszczyńska ukazuje doświadczenia grupy osób, w tym także i swoje, pisze o strachu oraz o dobrowolnie podjętym wyzithu. I oni i Miron Białoszewski budują banykadę - symbol nadziei na przetrwanie. I wiemy, że dzięki poświęceniu to pragnienie się realizuje.

Przykład nr 8

Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem.

WYPACOWANIE

na temat nr 1

Tematem pierwsza Anna Fryszczyńska „Budując banykadę, pale i fragmentu „Pamiętnika z powstania najprawdopodobniej”

„Młoda Blatonewska jest młoda. Dotyczy ona nie żołnierzy, ale wdowa cywilnej – która chcąc, czy nie chcąc musiała się w nowej sytuacji odnaleźć. Młoda także dotyczy najbardziej zmęczonych ludzi.

Podmiotem wyrazym w utworze „Budując banykadę” jest grupa osób, która mimo ostrzału próbuje tutajową banykadę zbudować (podmiot zbiorowy). Nudamento mają miejsce podczas wojny. Nazywają bardzo się boją, co podmiot wyrazym wielokrotnie zaznacza („baliśmy się”, „baliśmy się bardzo”). Strach ten dotyczy występujących mieszkańców miasta (zastosowanie rytmu: „knapciarz, kucharka jubitera, fryzjer”, „branszowa, ~~z~~ ~~szmugielna~~, ~~wadłowa~~, ~~framajaz~~”), bez względu na to, jakie funkcje pełnił ^{i kim byli} przed wybuchem wojny. Podmiot wyrazym przypomina także, że pomagali im nawet chłopaki z ^{poprawczolą} ~~poprawczolą~~ kredy i on upadł na ziemię, by uniknąć ostrzału – Fryszczyńska zaczęli się jeszcze bardziej bać. Podmiot wyrazym wielokrotnie używa także powtórzeń, nazywając siebie bohaterami („wystawio tchóne”). Jednak w jaki sposób zwykły człowiek może się przeciwstawić podziałom? Jak wdowa cywilna może bronić się? Mimo, że są cały czas pod ostrzałem – budują całą ~~całą~~ banykadę i robią to dobrowolnie, jako ochotnicy. Nazywają starają się pomóc, wykonując niewielkiego rodzaju przedmioty, by umocnić banykadę (kamień z brzo, dziwi od ubikacji, worek z piaskiem).

Nspomnienie to zostało utrzymane jako niemu, by pokazać
odkrycie przyznanych osób, w których można niemu poradzić,
ład, spokój. Budując bankadę, i by odronić to, co napewnie prze-
swoje życia, mimo, że bardzo się boją („niec. palimy się
naprawdę.”) Niez opusze autentyczne przeżyda.

Podobnie sytuacja przedstawia się we fragmentach
„Pamiętnika z powstania narrowskiego” Mirona
Białorzewskiego. Narto zaenaczyć, że poeta spisał go
doktiero 23 lata po powstaniu. Zaskakuje niec. fakt
z jaką łatwością Miron Białorzewski porównuje się
nazwaniami ulic; rodzinia takie szeregowość opion.
Narrator w „Pamiętniku” jest pierwszoplanowy,
uczestnik bezpośrednio w wydarzeniach i z całą
pełnią można go utożsamiać z autorem. Akcja
fragmentu rozgrywa się w ciepłą, sierpniową noc 1944
roku w Warszawie (w czasie powstania narrowskiego)
i trwa do ranka. I w tym fragmencie dziełania
wchodzi omylnie dotyore bankady – a dokładniej: jej
przesunięcia. Białorzewski wspomina, że zżarła się
dużo do bohaterów. Moni takie w jakie narzędzia
byli wyposażeni (choć nie jest ^{pełen obecności} wykorzystanych przyrządów,
które wymienił). Nmysy pracują razem, pomagają
sobie, uciążą się nawzajem podczas przenoszenia
bankady. Boją się, bo „inna robota jest coraz bardziej
robota się podejrzana”. Spiera się, by być najrybniej.

8

Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

...umysłowy pracę i nrocać do bezpreszentej bardzoj bezpiecznego
miejsca. N końcu jeden z nich wpuszcza na ziemię, bladej,
ktora powoduje mnostwo hałasu. Budzi to nroga; rozpozyna
się ostnāi ochotnikom. Miron Białozzewski wspomina, że nrytło
działało się bardzo szybko; każdy próbował się dnyć gdzie
tylko było to możliwe. Auda pnesunana banykady mogła
zduwryć się dla nich tragicznie, na szczedie urotawało ich
otwarte dno od pinniczi. Tam się schronili i pneneli
dale. Kiedy uochio - nrocają. Narrator ma mni nownczas: "To, że byłem
szczedny, że nrocałem, to też pamiętam." Był szczedny, że żyje.

N obydwu utworach - zarówno podmiot liryczny, jak i narrator -
zaznacza, że tonanymy im straci podczas budowania/pnesunana
banykady. Sytuacja także jest bardzo podobna, - robią to
jako ochotnicy, nawet wtedy istnieje zagrożenie potnelenia
ich przez nroga. Solidaryzują się N obkrou niebezpieczeństwa;
jako cyntle chcą "jedynie" ochronić własne życie. Oni nie
chcą ^{z nrogiem} nalyć - chcą po prostu pnezyc.

Podobne są także środki artystyczne wykonystane
przez autorów - mimo, że są to zupełnie inne gatunki literackie.
Obydwa teksty cechuje prostota języka, wykonystane potoczem
(„npadłem N zbitą kupę wdzięk”) „Nieraz „Budując banykadę”
cechuje nieregularna budowa ^{strofiana} ~~strefa~~ Pierwna i ostatnia - piąta
strofa, ~~która~~ zamykają i kończą wyprzedz („balimy
się budując pod ostnāiem banykade”, „zbudowaliśmy banykadę
pod ostnāiem”).
trójzgc. Wamie kompozycyjną. Autorka stosuje
pntnenta: „balimy się”, „nrytło tchone” dla nzmocnienia
sily wyrazu nierza. Nierz cechuje prostota języka, brak nrywkanege

słownictwa (nie potaniała ^{nawet} nie epitetu) ni zamienentu autoru. Nieraz
 nie miał być pełny pod względem artystycznym - miał przekazać
 całą prawdę o wojnie: Podmiot liryczny utworem
 z wdziemi budującymi bajkę („bawimy się, zbudowaliśmy“)
 „Pamiętnik” Mirona Białorzewskiego także jest napisany
 prostym językiem; zdania są pojedyncze, często sprawdzające
 wrażenie umiarkowanych, niedokonczonych. Buduje to nastrój utwór,
 atmosferę napięcia, pospiechu. On także utworem się
 z ochotnikami przesuwającymi bajkę („nas”, „lata 40”)
~~Miron~~ Narrator czasem sprawnie kreuje jakby próbował
 sobie coś przypomnieć (kwestie sprzętu, porucznika, gniazd.)
 nie jest także ^{wymienionych przez siebie} nawiązywał do końca powieści Miron
 Białorzewski posługuje się bardzo plastycznym językiem,
 pozwalającym nam w pełniejszy sposób wyobrazić sobie jak
 wyglądała powstanie. Używa onomatopej („pradu”, „stup”) oraz
 zdrobnień („ciepeńko”, „miejszanku”).
 Pełsumując - zarówno wiersz „Budując bajkę” jak
 i „Pamiętnik” z powstania narrowskiego opisują tragedie ludności
 cywilnej, która została dotknięta wojną. Piękno o strachu, o pracy
 nawet pod okupacją niemiecką. Wskazywa to, co zrobili - zrobili
 jako ochotnicy; nikt ich do tego nie zmuszał. I co najważniejsze:
 robili to, by ochronić własne i najbliższych życia (nie dla sprawy)
 Obydwa utwory cechuje prostota języka i jego plastyczność.
 Autorem skupiają się głównie na opowiedzianej historii,
 przywiązując mniejszą wagę do środków artystycznych.

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

przedstawienie tematu: dramaty zwykłych ludzi uwikłanych w historię

Budujemy...

- kto? co? do czego? po co? w jaki sposób?
- podmiot zbiorowy → ludzie podczas wojny
- boją się
- strach dotyczy wszystkich (wymienia) i tych dobrych i tych gorszych (Antopala z poprawką)
- zrobili to dobrociwie
- byli cały czas pod ostrzałem
- się mylili
- by pokazać bohaterstwo i odwagę zwykłych ludzi, których zaskakuje wojna i niszczy cały porządek, ale i to jak bardzo się bali
- zaczyna wielokrotnie, że się bali;
- w końcu dodaje - "naprawdę"
- mówi o "chłobach" - upadali na ziemię
- Jednak jak zwykły człowiek może się przeciwstawić podstępom?
- tożsamość to pantana

Pamiętnik...

- + narrator (1. os. wsteczny)
- + napisać go zS po powstaniu,
- + sprawa wrożeń jakby sobie przypominat (antopala), porównań, spęt
- + także dotyczy bajki
- + praca razem, na ochotnika
- + boją się
- + ucinają się nawzajem,
- + spierają się,
- + nie jest pełen wielotony faktów,
- + są oszczędni
- + dłużej się to nie wierzona, ale się noc → ranek
- + ostatecznie zdanie
- + bo przesunął bajki, które mogło zaskarżyć ich życie → uratowało ich od samobójstwa

Porównanie:

- + obydwa teksty w podobnym języku - mimo, że wylka i epika,
- + zarysowany strach, to, że naraziła życie
- + robią to na ochotnika
- + podobna sytuacja
- + solidarność ludzka podczas niebezpieczeństwa,
- + dotyczy wdzięku cywilnej
- + chce jedynie ochronić swoje życie

Środki stylistyczne:

- + potoczny
- + literatura kompozycyjna: budowa - zbudowa
- + powtórzenia: wywołanie, baliśmy się;
- + 7 strof, nieregularna ilość sylab, wersów,
- każda strofa przedstawia inną sytuację;
- (1 i 7 otwierają i zamykają).
- + prostota języka, brak wyszukanego słownictwa → by lepiej oddać nastroj, który nawiązuje panować
- + utwierdzenie się z religią
- + "naprawdę" - w celu wywołania wyrazu

- + krótkie, pojedyncze zdania, równoważniki zdań
- + prostota języka,
- + sprawną wrożeń - zdania - umiaru
- + ↓ buduje to nastroj utworu → jego dynamikę, napięcie; po prostu
- + plastyczny język, pozwalający sobie wybierać jak to wygłosić,
- + onomatopoeje
- + zдробnienia (ciężko, ciężko)
- + utwierdzenie się z ochotnikami - przez wiersz

TEMAT II

Temat drugi – *Analizując i interpretując utwór Jarosława Iwaszkiewicza Wiewiórka, przedstaw wzajemne relacje między narratorem a światem przedstawionym.* – wymagał natomiast od zdającego przedstawienia analizy i interpretacji jednego tekstu prozatorskiego, który powstał w II połowie XX wieku. W redakcji tematu została zawarta wskazówka interpretacyjna.

Na poziomie rozszerzonym zdający otrzymuje do analizy i interpretacji tekst literacki, którego w szkole nie omawiał, więc – jak pisze prof. Bożena Chrzęstowska „nie ma przywileju odwołania się do gotowej wiedzy – korzysta z niej w mniejszym stopniu w formie przyporządkowania utworu do właściwego kontekstu. Staje on w sytuacji istotnie problemowej, musi znaleźć rozwiązanie sam: zrozumieć utwór, odkryć mechanizmy organizacji artystycznej całości, odnaleźć źródła zaszyfrowanych sensów. [...] W interpretacji niezbędna jest umiejętność obserwacji szczegółu istotnego z punktu widzenia hipotezy interpretacyjnej. Opanowanie sprawności wykrycia dominanty kompozycyjnej w utworze i podporządkowanie jej toku analizy to umiejętność decydująca o jakości interpretacji.”²

Po raz drugi na egzaminie maturalnym z języka polskiego do analizy i interpretacji dane zostało opowiadanie. Praca maturzysty z tekstem prozatorskim na poziomie rozszerzonym znacznie różni się od pracy, którą ma on wykonać na poziomie podstawowym. Poziom rozszerzony wymaga całościowej interpretacji utworu, czyli interpretacji na poziomie znaczeń i organizacji językowej, np. składni, leksyki, obrazowania, itp., od maturzysty wymaga się także znajomości i funkcjonalnego stosowania terminów teoretycznoliterackich, podczas gdy na poziomie podstawowym oczekuje się odczytania utworu na poziomie idei.

Poniżej przedstawiamy trzy wysoko ocenione wypracowania maturalne, których autorzy w różny sposób podjęli się wykonania postawionego przed nimi zadania. Każdy z nich zinterpretował opowiadanie Iwaszkiewicza szukając innych kontekstów (filozoficznych literackich i historycznoliterackich), inaczej opisując tekst i w różnym porządku go analizując.

² Bożena Chrzęstowska *O interpretacjach porównawczych w: Olimpiada Literatury i Języka Polskiego*, Warszawa 1980

TEMAT II – PRZYKŁADOWE WYPRACOWANIA

Przykład nr 9

uwaga: pisownia zgodna z oryginałem

6

Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

WYPRACOWANIE

na temat nr 2

Limitowanie konkretnu i wyrażenie na starożytność, niekwestia zblizaty
Jaroslawa Zwazkiewina do potyckiej grupy „Skamander”. W swojej twórczości
wielokrotnie porwał do problemu relacji między człowiekiem a naturą.
Skłonność do refleksji filozoficznej stanowiła o wyjątkowości poety na
tle zwolenników Skamandra. W wierszach powojennych sięgał Zwazkiewin
wręcza po formy epickie, w których rozważał podobną problematykę
filozoficzną i egzystencjalną. W opowiadaniu „Wiosna” Zwazkiewin
rozważa (na podstawie przekazu jednostkowego) sytuację człowieka wobec natury i świata.
Dedykowane Terese opowiadanie ma charakter intymnej refleksji.
Przez osobista narracja potęguje wyjątkową atmosferę samotności.
Mimo że opowiadanie Zwazkiewina to skompaktowany opis przyrodniczo-
doznawczym przez wrażliwego nie miał narratora, język utworu nie
pełni ^{tylko} funkcji informacyjnej. Opowiadanie Zwazkiewina cechuje silna
postępująca języka. Narracja nie jest przezroczysta, ale skondensowana, aż
gęsta od zwrócen. O myślicij organizacji materiału językowego świadczą
wiersze metafory („perspektywy bytu mgliste”). Poetyckie napięcie opiera
się na świadci że narrator intensywnie przeżywa doznawanie przez niego natury
wiosny. Postępną on naturę u. sposób sensualny („próżniatem”, „śledząc ruchy”).
Opowiadanie jest moim relacją z doznaniem narratora, co dowiadujemy o tym,
że wuje on bliskość świata i wtemieka. Natura napędza go spokojem („Po-
dnylatem się ku ziemi, ale jednocześnie wyprostowystem się, wytaśbiam”),
bądź niesłuchaj („Pogodny poranek późnej jesieni wyposażał melancholijnie”).
Wrażliwość narratora pozwala mu dostrzec wyjątkowość przyrodniczej chwili,

miano jej pośrednicznik: „Przeci był pogodny nad wyraz, ale pośredni”. Mimo, że...
 przeszedł przez niego opisywana jest mu dobre zamek („nad „moimi” grobami”),
 narrator zdaje sobie sprawę z odmienności wizerunku i natury Głównego
 quibi nie u więcej skomplikowanej stronie, oznaczając intensywnych uczuć, które nie
 pozwalają mu na odwołanie upragnionego spokoju. Sens współwzrostu me...
 uwentan, obcowanie ze zmartwymi, kryje się według narratore w kojęym
 wptynie miejara me wizerunku: „Wszystko, co nie we mnie ostatnio gotowało, co
 falowało, co niepokoiło - wygładziło się”. Narrator zdaje się tesnić do turymanskiej
 „duży prosty jak brzoza”. Mimo, że zdaje sobie sprawę z nieobrotu i spokoju,
 („kiedyś, że to nie me otęgo”), miłej refleksje me temat bniemi me
 awentaram zdaje się być pogodnym ze światem. Narratore charakteryzuje
 stoickie pragnienie pełni i zakończenia: „(...) wszystko tu było zakończone. I
 mnie się chciało już wszystko zakończyć”. Refleksje Żwankiewicza można w-
 zsumować jako chęć dźwigni, bniemi pragnienie wyzwanie popędu. Wielokrotnie
 u tym fragmencie fanyruje Żwankiewicza filozofia hellenistyczna (stroniam:
 „Abg nie restat we mnie gniew...” i epikurizm: „Nic ja^{mo} nie pomogę, nic omi
 mnie nie pomogę”) świadczą o wadze intelektualnej opowiadanie...
 Refleksje o dźwigni pranyruje narratore i wierszka. Jej duchowość i uchwycie jej
 ruchu zachwycuje go. Proste rozumie awenturke zanikawiają narratore
 który opisyje wierszka z niezwykłą doświadczeniem. Obserwujemy je narratore
 wykład nie jej miewozany - składowe ze wroba zdaje się bniemi gniewka.
 Wierszka stanowi idealnie dopracowany element miewozany: „Wybrata talnie
 mnie, gdzie nadkoto pamięka powstał jakiś owiek”. Wierszka u tej przesłani
 jest obserwatorem, świat widzący stanowi oke niego punkt wyjścia oke...
 refleksji. Żwankiewicza u swoim świecie „bratroska i beawo”...

O ile Element dla narratora jest miejscem malowidlowym i słownie go do refleksji, to dla opisywanej niewidki - domem, miejscem życia. O zdomowaniu niewidki i świecie uświadoma, gdzie narrator jest jedynie turystą. Świadomość jej „zdeglowowane i dobitadne” ruchy: „jej działanie posiada Takwo zrozumiały sens... mały rysunek: „niewidka myślała sobie drimpe”. Skomplikowanie psychicznym narratorem przedstawione jest „nieprzeobrażona” egzystencja niewidki, wpisanej w świat uświadomiony.

Mimo dostępalnej różnicy między rytuałem związkowym a kondycją witalną, a miarę obierania niewidki opis jej zachowanie zmiennie się. Porównawcze minimalizuje („jakby mi chciało pokazać swoje dnieta”) ustępuje miejsce opisanie porównawczemu niewidki do męczy. „Zwrażenie wyprze charakterystycznych słownictwa: „sprężynowym ruchem Tapak” i „gestem błędnego robota”, które pozwalają spójnić, że praca związkowa jest automatyzmem, jak wymowa męczy. Sprzedo pytanie o pracę podobny jest do tych „jakiś widzimy razem na wieszankach czy na wagonach kolejowych”. Poprzednio silnie sprecyzowany język opisanie nabiera wch instancji: „obrapota z ziemi (Tapki naprósł), doprowadzita do zdanego kontaktu (Tapki K. Angt)”. Wymowa niewidki się powtarza kilkakrotnie, w ramach uświadomienia automatyzmu jej działań. Praca związkowa przypomina jej x odwołania narratore do pracy ludzkiej na polu. „Koparkę i tak upsta się zaborumuje”, jak niewidka powtarza się do drimpe. Świat i witalność pracuje warty dzień wykonywać identyczne wymowa. To poetyckie abstrakcje charakteru pracy niewidki i ludzki powrót spójnić, że narrator widzi pewne analogie między egzystencją turystyczną niewidki, a tym samym witalność.

Obserwacja niewidki przerywa refleksję narratore o świecie. Pod wpływem

doświadczenie nienyristorii narratora intensywnie widzi samego siebie w świecie: „portnagatem w kraj obracale mnie etencyjnym sprawy i reury, które mnie antrosowaty”. Na tej obserwowanej prochy i pracy ludzi narrator określa samego siebie, staje się dzięki refleksji i przeżywaniu wyrazami, skrytykowanymi. Choć opowiadanie nie mówi bezpośrednio o narratore, katetowe- my jest on przez swoje doświadczenie. Świat przedstawiony wznosi się od niego, ale refleksje nad nienyristorią pozwala mu dostrzec siebie wobec świata.

Zastanowienie nad mechanizmami zwrócenie nie tylko wzrok narratora z melancholii i magdzenie smierci, ale także powrót etagolnic doświadczenie związane z historią. The narratora przedstawia być istotne refleksje o smierci, o jego pamięć przedstawia z ekstraję. wyrażenie wyprzedzi historyczne: „i nie magitem sobie przypomnieć (...) my to jest to, co zostało po folksojajm bene, który wiecht z Niemcami” Jedynie ten fragment tekstu wspomina o tragicznych doświadczeniach wojennych jak powstanie warszawskie (1950) i miejsce epion (mentem, wspomnianie zamartwych) w kontekście tej wojennym problematyki warszawskiej. Znamienne jest to, że zajmując te informacje tak ma to miejsce w granicach. Dzięki się tak dlatego, że doświadczenie pamięci narratora ma „niezrozumiałą” kontynuację egzystencji i prawdziwą odwołaną „darem”. Wskazówka, jak i wstępek powojenny, „wspomnienie straje (...) zgnie - me mentem”

Świat przedstawiony pełni więc wielorakie funkcje. Narrator i świat parsi epionem się w drugiej. zamknięci nienyristorie odwołują się do wstępek, zamienie go, dżtamie do refleksji. Mimo zamknięcia bliższymi wstępkami i światem, narratora przedstawia obywatelom cmentarnego komosa i opowiadanie go, porusza się to samp alej do domu. dżwasziewia na podstawie powrót białej obserwacji wstępkami odwołuje się do wstępkami między wstępkami (narratorem a światem przez niego przedstawianym).

Przykład nr 10 uwaga: pisownia zgodna z oryginałem

6.

Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

WYPRACOWANIE

na temat nr 2

Jesień... Pora roku, która zazwyczaj utożsamiana jest ze smutkiem, nostalgią, być może śmiercią... Jest to czas, kiedy przyroda obumiera - drzewa zrzucają liście, zwierzęta przygotowują się do snu, który pozwoli im przetrwać zimę. Była to ulubiona pora dekadentów, otwierano niebo miało bowiem odzwierciedlać to, co dzieje się w ich duszy... Jesień ukazana przez autora opowiadania pt. „Wiewiórka” jednak nie jest chmurna, deszczowa, smutna. Juraszewicz maluje ją pogodną, wielobarwną. Bezchmurne, spokojne niebo kontrastuje z tym, co ma miejsce w duszy narratora.

Narratorem jest mężczyzna, który opowiada o jednym z dni swojego życia. Jesiennym rankiem wybiera się na spacer, chcąc odwiedzić groby bliskich mu osób. Wiedzie panuje nastrój ciszy, spokoju, melancholi, dołki obserwowane przez narratora spowita mgła. Przychodzi on na cmentarz, aby znaleźć spokój, odetchnąć... W jego życiu miało miejsce jakieś wydarzenie, być może nereg zdarzeń, które wprowadziły jego duszę w stan niepokoju. Wnetrem narratora szastają negatywne emocje, takie jak gniew, niepokój, pustota. Powraca myślami do wspomnień z przeszłości, jest mu z tym ciężko. Wokół niego toczy się normalne, zwykłe życie: ludzie pracują, rozmawiają. Jednak świat ten jest mu obcy. Cisza otaczająca narratora sprzyja snuciu refleksji, dotyczących śmierci. Pragnie on, aby coś rozłożyło kies jego wzburzonym uczuciom, być może

zd rozwiązanie uważa śmierć... Chciałby „występo zdończyc”,
może myśleć o samobójstwie. Narrator jest odcięty od świata, który
go otacza, zamknięty w sobie, pogrążony we własnych myślach.
W samotności przemiera cmentarne aleje, w pewnym sensie
utożsamiając się ze zmarłymi, nazywa bowiem ich groby „swoimi”.
Na cmentarzu spoczywają zapewne osoby mu znane, bliskie, z którymi
dzielił kiedyś różne doświadczenia. Z jednej strony są wędrowni
na cmentarz uśmiechają się do siebie, ponieważ zdaje sobie sprawę z tego,
że nawiązanie jakiegokolwiek kontaktu ze zmarłymi jest niemożliwe,
nie mogą oni wadymie wpływać na swoje dalsze losy, nie
mogą sobie pomóc... Zmarli pogrążeni są w głębokim, wiecznym
śnie i - jak uważa narrator - nie interesują ich już jego sprawy.
On żyje i musi egzystować na tym świecie, dopóki nic jego życia
nie zostanie przerwane, dopóki nie dotączy do zmarłych...
Z drugiej jednak strony wizyta na cmentarzu przynosi mu ulgę -
jest bodźcem dla jego chorej duszy, pozwala odzyskać spokój...
Toż rozmyślań narratora zostaje nagle przerwany przez pojawienie się
wiewiórki, która zsuwa się z jednego z cmentarnych drzew.
Okazuje on zainteresowanie zwierzętą, zdecyduje obserwować jego
działania. Dlaczego? Ulega go celowość, dokładność, precyzność
i zdecydowanie widoczne w jej ruchach. Wiewiórka nie przemawia
pracy związanej z wyszczelnianiem sobie drupki, gdy dostrega obserwa-
tora. Narrator opisuje kolejno powtarzające się działania zwie-
rzątka, przygląda się temu, co ma miejsce w przyrodzie.
Spotkanie z wiewiórką wpływa na zmianę postawy narratora.

8

Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

wobec otaczającego go świata, ludzi - ożaruje im bowiem
więcej zainteresowania, zaczyna zadawać pytania, których
wcześniej sobie nie stawiał. Małe, zwykłe, pozorowanie nic niezna-
czące wiekająco potrafiło wzbudzić jego ciekawość i sprawić,
że poświęcił się swoim rozważaniom dotyczącym śmierci.
Być może przed odwiedzinami na cmentarzu narrator nie
mógł odnaleźć sensu swojego życia, czuł się zagubiony, samo-
tny w świecie, który go otaczał, meczyła go egzystencja,
bytowanie wśród żywych, ponieważ doświadczył czegoś złego
i nie mógł się z tego otrząsnąć, uwolnić się... Nie mógł
odgonić od siebie negatywnych emocji. Jednak gdy dostrzegł
celowość, sens w działaniach małego straconka, coś poruszyło
jego wnętrze, tknęło go Wiewiórka, chcąc przetrwać zimą
była zmuszona do wykonywania meczących, powtarzających
się czynności. Jednak jej wysiłek zaowocuje, opłaci się - na
wiosnę rozpocznie ^{lepsze} życie.
Skoro coś tak mało znaczącego, jak wiewiórka ma swój cel
na tym świecie, to dlaczego on miałby go nie odnaleźć?
Narrator ostatecznie wyrzyna się z marazmu, w jakim był
pogrążony, powraca do świata, w którym początkowo się
zagubił.

Nie bez przyczyny Jarosław Iwaszkiewicz zdyktował
swoje opowiadanie „Wiewiórka”, bowiem stworzenie to
odegrało znaczącą rolę w życiu narratora, wiewiórka
stała się główną bohaterką opowieści. Wpłynęła ona

na zmianę relacji między narratorem a światem przedstawionym, tej przykład pozwolił narratorowi zmienić stosunek do otaczającego go świata z biernego, pasywnego na aktywny. Być może dzięki obserwacji przyrody, Tadeu i celowości, która ma w niej miejsce uda mu się odnaleźć sens swojego życia...

„Aby wypełnić ludzkie serce wystarczy walka prowadząca ku świątyni” (Albert Camus, „Mit Syzyfa”)

Cele, jakie sobie wytyczy, wypełnią jego serce i pozwolą oderwać się od myśli dotyczących śmierci, pozwolią pogodzić się z sytuacją w której się znalazł, ze swoim losem.

Przykład nr 11

uwaga: pisownia zgodna z oryginałem

6

Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

WYPRAWOWANIE

na temat nr 2

Jaki jest cel istnienia człowieka na ziemi? Jak powinien on postępować aby osiągnąć spokój i szczęście? Wydaje się że to najważniejsze pytanie jakie może postawić sobie filozofowie. Czy należy dążyć do cnoty jak stoicy, dbać jedynie o przyjemności jak hedoniści a może „sprzątać swój ogródek” jak młody Kandyd? Janosław Dworakiewicz przedstawił swoje koncepcje w opowiadaniu pt. „Wieniówka”.

Pytanie opowiadanie wskazuje jednego z dwóch bohaterów historii. Wieniówka to stworzone przez narratora przez przypadek spotkanie w cmentarzu. Zwierz, zainspirowano go ~~to~~ i pokusiło do działania. Autor zadedykował tekst Perse jest to prawdopodobnie osoba mu bliska - o czym świadczy zdobienie imienia. Tematem utworu są rozważenia na temat życia i śmierci przez sensu ludzkiej egzystencji. Narrator to jednocześnie bohater opowiadania. Wyповіда się w pierwszej osobie, jest obserwatorem zdarzeń ale jednocześnie uczestniczy w nich. Sytuacja rozgrywa się w cmentarzu w pogodny jesienny poranek. Liście drzew mają już kolory brzoju i karmu, nad ziemię unosi się lekka mgła a niebo jest bezchmurne. ~~Ona idealnie odpowiadająca~~ Pogoda jest charakterystyczna dla „stojkiej, polskiej jesieni”. Wzrost ~~nie~~ melancholijnie, wpływa na nastroje i emocje bohatera nastawiając go melancholijnie przez ~~zobaczenie~~ do rozważenia na temat

Narrator to osoba wrażliwa i podatna na
wpływ otaczającego go świata.
Egzamin maturalny z języka polskiego
Arkusz II

7

egzystencji ludzkiej. Ponieważ sytuacja rozgrywa się na
cmentarzu myśli o śmierci nasuwają się same. Narrator czuje
się związany z miejscem, w którym przebywa. Podkreśla to
używając przymiotnika „moje” groby. Wizyta na cmentarzu to pewnego
rodzaju odwiedzin u bliskich, którzy odeszli. ~~For Osoba mówiąca~~
~~jest bli~~ W podobny sposób Juliusz Słowacki odwiedził
groby dowódcy Greków walczących pod Troją i opisał tę
wizytę w „Grobie Teamemnona”, podobnie Goethe,
bohaterka „Ludzi bezdomnych” Stefana Żeromskiego szukała
bliżkości zmarłych rodziców w swoim rodzinnym domu.
Narrator ma świadomość bezcelowości takiej wizyty. Zmarli
mają do innego świata i nie są w stanie wpłynąć na
losy żywych, jednak wizyta na cmentarzu daje przynajmniej
bohaterowi ukojenie i spokój. Cały cmentarz, razem z jego
miskimi mogiłkami, usłotnionymi wierzcami i wspomnianymi obserwacjami
emenuje spokojem. Narrator czuje sympatię do tego miejsca.
ponieważ wskazuje to zadowolnienie oraz epitetą „wspaniałe”.
Bliżość z osobami zmarłymi podkreśla także eufemistyczne
określenie śmierci jako snu. W ten sposób osoba mówiąca
pokazuje, że śmierć to okres przejściowy a zmarli nie
odchodzą na zawsze. Podrywanie ku ziemi daje bohaterowi
siłę i energię. Ziemia ~~z~~ cmentarza to paradoksalnie
źródło siły witalnych. Ziemia może więc stać się
podobna do matki – w mitologii greckiej Kora
była matką wszystkich bogów a jej dzieci wspaniałe
siły i energię z bliskości z matką.

Dzień jest cichy i pogodny. Jest to takie dzień powszedni, widać poza cementarnią słychać odgłosy koparki i rozmów pracujących ludzi. Dźwięki te ~~tylko~~ ~~tylko~~ tylko podkresają ciężką cementarnię. Narrator deklaruje się ~~tylko~~ spokojem i zaczyna odsłaniać przepięknie śmieci i zaszłości w stosunku do osób, które już ~~przeszły~~ odeszły. Podkreśla jak ciężka jest sytuacja człowieka targanego silnymi emocjami i marnotrawstwami. W swoim przekonaniu jest podobny do św. Augustyna ^{według} ~~który~~ ~~który~~ sytuacji człowieka na świecie ^{rodzajem} ~~tylko~~ demagogum. W chwili gdy osoba mówiąca dochodzi w swoich rozważaniach do punktu kulminacyjnego i wydaje się bliska zalemania i przytłoczone rzeczywistością, dzieje się rzecz banalna, a jednocześnie niesamowita. Narrator dostęga niewiódki. Odrywa się od przedmiotu rozważań i zaczyna przyglądać się zwiadczeniu z wielkim zainteresowaniem. Bardzo dokładnie opisuje czynności wykonywane przez niewiódkę. Związek wykopuje z ziemi kępkę suchej trawy. Osoba mówiąca dziwi się precyzji i zwinnością niewiódki i zaczyna ~~stać~~ ~~całą~~ ~~wiszą~~ z małym stworzonkiem. Scena przypomina pewnego rodzaju miłą dialog pomiędzy narratorem i niewiódką „pokaszaj mi swoje dzięcio”. Obserwuje ją medal z pilnością i zaangażowaniem św. Franciszka który przemawiał do tubercu, a wszystkie stworzenie uważał braci i siostry. Niewiódka dokładnie i precyzyjnie wykonuje wszystkie czynności.

Zwiertko przypomina zaprogramowaną maszynę. Wykonuje pracę, jak jest wyznaczone, i zamieszczenie jej do książki, po czym zaczyna od nowa. Nawet o tacy ciepłości i ochłodzi, jednak scena z niewidką staje się dla niego momentem przelomowym i przynosi inspirację. Poprzez obserwację natury dochodzi do zrozumienia istoty egzystencji. ~~Niewidka~~ Zwiertko szuka sobie ciepła na zimę - żyje podwójnie zainteresowane. Myśl ta pozwala narratorowi zapomnieć o śmierci i zainteresować się światem. Bohater "chwila czasu" na otwierającą go rzeczywistość i tak jakby ludzi się z letargu. Dostaje wiele ~~szczęść~~ szczęść ma które weseleńcie nie zwracają uwagi, ludzi się w nim pragnienie wiedzy i ciekawość światła. Dokonuje się w nim ciekawa przemiana. Myśl o gnieździe niewidki powoduje u niego coś. Wyphaje sobie życie stworzonka wiosną. ~~Życie~~ ~~Niewidka~~ Niewidka ludzi w kolekcje optymizm i nadzieję. Daje przykład jak należy żyć aby osiągnąć szczęście. Należy wykonywać swoje codzienne obowiązki z zaangażowaniem i precyzją, nawet jeśli śmierć jest wszechobecna.

Narrator jest silnie związany ze światem i przyrodą. Otoczenie wpływa na jego nastawienie do życia i emocje. Jest pilnym obserwatorem świata i potrafi korzystać z lekcji jakie daje mu los. Uwiera że nie samowito, wrażliwość człowieka, który potrafi zmienić swoje życie, po spotkaniu z małym cudem natury.

TEMAT II – NAJCZĘŚCIEJ POPEŁNIANE BŁĘDY I ICH PRZYCZYNY

Analiza interpretacji maturalnych pozwala wysnuć wniosek, że uczniowie znacznie lepiej radzą sobie z interpretacją tekstów poetyckich niż prozatorskich.

Częstym błędem występującym w wypracowaniach maturalnych było interpretowanie tekstu niewynikające z obserwacji zjawisk zawartych w tekście, dopisywanie znaczeń spoza tekstu. Egzaminatorzy ponadto zauważyli, że maturzystom sprawiało kłopot postawienie hipotezy interpretacyjnej, co prawdopodobnie było skutkiem niepełnego zrozumienia analizowanych tekstów. Słabością zauważoną w wypracowaniach jest nieumiejętność interpretowania znaczeń ukrytych w użytych przez autora środkach artystycznych, i sztuczny podział na analizę treści i formy, wynikające chyba z nieświadomości tego, że nie istnieją znaczenia bez formy, że dopiero właściwie dobrana forma wydobywa treść.

ARKUSZ II – OCENIANIE

Zasady oceniania wypracowania na poziomie rozszerzonym różnią się od oceniania na poziomie podstawowym. W tym wypracowaniu najwyżej oceniana jest treść, można za nią uzyskać aż 65%. Jest tak dlatego, że podstawowa umiejętność w zakresie komponowania wypowiedzi i sprawność stylistyczno-językowa zostały sprawdzone na poziomie podstawowym.

Oto waga kryteriów za wypracowanie na poziomie rozszerzonym:

rozwińnięcie tematu	–	26 punktów	= 65%
kompozycja	–	2 punkty	= 5%
styl	–	2 punkty	= 5%
język	–	8 punktów	= 20%
<u>zapis</u>		<u>2 punkty</u>	<u>= 5%</u>
razem	–	40 punktów	= 100%

Za szczególne walory pracy maturzysta może otrzymać dodatkowe 4 punkty. Łączna liczba punktów za wypracowanie nie może jednak przekroczyć 40.

TYPOWE BŁĘDY POPEŁNIANE W WYPRACOWANIACH

Opis błędu	Przykłady błędów Uwaga: pisownia zgodna z oryginałem
Brak znajomości lektur, błędy rzeczowe	
Brak świadomości historycznoliterackiej Brak orientacji, że utwory z różnych epok dowodzą historycznej zmienności kategorii estetycznej	Dramaty antyczne to np.: <i>Odyseja</i> , mit o Achillesie, <i>Balladyna</i> , <i>Cierpienia młodego Wertera</i> , <i>Konrad Wallenrod</i> , <i>Bogurodzica</i> , <i>Tango</i> , <i>Dziady</i> ...
Brak umiejętności odczytania treści symbolicznych Nietrafne konteksty	Wiewiórka jako symbol: <ul style="list-style-type: none"> - <i>pomordowanych ludzi</i>, - <i>transportu jeńców wojennych</i>, - <i>zabijanych w czasie wojny jeńców</i>, - <i>niskiej samooceny podmiotu</i>. Sosna, na której była wiewiórka, jako symbol rozdartej sosny z <i>Ludzi bezdomnych</i>
Brak umiejętności odczytania treści metaforycznych	Tylko dosłowne odczytanie obrazu upadku ludzi podczas wznoszenia barykady.
Mała znajomość terminologii teoretycznoliterackiej	Mylenie narratora z podmiotem lirycznym; brak umiejętności określenia gatunku literackiego lub rodzaju literackiego; mylenie kategorii dotyczących tych gatunków/ rodzajów.
Brak umiejętności funkcjonalnej analizy i interpretacji. Zdający potrafią wskazać środki stylistyczne (wyliczają je) ale nie potrafią określić, w jakim celu zostały użyte.	
Błędy kompozycji wypowiedzi – niefunkcjonalny wstęp, który nie ma związku ani z tematem, ani z dalszymi partiami pracy lub zawierający ogólne, banalne refleksje o świecie i życiu – brak wstępu – zachwiane proporcje pracy – brak spójności między poszczególnymi częściami pracy	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Władysław Reymont to jeden z najwybitniejszych przedstawicieli Młodej Polski. Jest autorem znakomitej czterotomowej powieści „Chłopi”, za którą otrzymał nagrodę Nobla... itd.;</i> - <i>William Szekspir, zwany geniuszem teatru, był najwybitniejszym dramaturgiem epoki elżbietańskiej w Anglii. Jest on autorem takich wspaniałych tragedii, jak „Hamlet”, „Romeo i Julia”, „Makbet” ... itd.),</i> - <i>Wojna jest największą tragedią, jaka może osiągnąć człowieka. Jej ofiarami są przede wszystkim bezbronni cywile, kobiety, dzieci. Straszne przeżycia wojenne są trudne do zniesienia i pozostają w pamięci na zawsze... itd.;</i> - <i>Żyjemy w świecie wyścigu szczurów, pogoni za pieniądzem</i>

<p>– brak podsumowań cząstkowych, czego przyczyną są zapewne kłopoty z problematyką omawianych zagadnień; – niefunkcjonalne zakończenie, niemające związku ani z tematem, ani z wcześniejszymi partiami pracy (zwykle takie zakończenie poświęcone jest ocenie postaci lub powierzchownym refleksjom ogólnym)</p>	<p><i>i sukcesem za wszelką cenę. Czasem jednak warto się zatrzymać na chwilę, zastanowić nad sensem swego życia, nad tym, czego pragniemy naprawdę. Warto iść na spacer i zadumać się nad otaczającą nas piękną przyrodą... itd.);</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Uważam, że Makbet jest bohaterem bardziej negatywnym niż Edyp... itd.</i> - <i>Moim zdaniem Boryna jest wielkim egoistą. Nie powinien być tak surowy wobec swoich dzieci i chciwy... itd..</i> - <i>Powinniśmy starać się o to, aby w rodzinie panowała wzajemna miłość, i wszystkie konflikty rozstrzygać poprzez spokojną rozmowę... itd.</i> - <i>Cieszę się, że nie musiałam przeżywać okropności powstania. Mam nadzieję, że ludzkość, nauczona doświadczeniem drugiej wojny światowej, nie dopuści do powtórzenia się takiej tragedii... itd.</i>
<p>Błędy fleksyjne – końcówka -ą w celowniku l. mn – końcówka -ą w bierniku l. poj. zaimka „ta”, – nieodmienianie lub błędna odmiana zaimka „ów/owa” – wybór niewłaściwej postaci imiesłowów przymiotnikowych czynnych tworzonych od czasowników takich jak „przekonywać”, Błędna odmiana nazwiska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>rozdzielili tą bijatykę</i> - <i>myślała o dobrze swego ojca</i> - <i>oboje czyli Hamlet i Makbet zatarcili się z miłości</i> - <i>Antek podpadł ojcowi</i> - <i>owy dialog</i> - <i>podobała się wielu mężczyzną</i> - <i>podjął tą decyzję pod wpływem</i> - <i>Konsekwencją ów przepowiedni było...</i> - <i>Białoszewski w sposób bardzo przekonywujący ukazuje...</i> <p>- <i>Boryn, ta Boryna</i></p>
<p>Błędy frazeologiczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Boryna nie przyjmuje do świadomości.</i> - <i>Wyrzucali na siebie wzajemnie obelgi.</i> - <i>Posiadają słabość na punkcie opinii o własnej osobie.</i> - <i>Mówił co mu tylko pod język wpadło.</i> - <i>Potrafi całą chałupę postawić do góry nogami.</i> - <i>borykać się ze sprawami mieszkańców</i> - <i>pełnienie zbrodni</i> - <i>los pisał ich sobie</i> - <i>szarpanina rozgrywała się</i>
<p>Błędy leksykalne –używanie wyrazu „posiadać” zamiast „mieć”, –nadużywanie wyrazów „opcja”, „totalny”, „sfrustrowany”, „jakby”, „niesamowity” (w znaczeniu „wielki”, „niezwykły” lub „wspaniały”); –używanie wyrazów niezgodne z ich słownikowym znaczeniem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Makbet posiada skomplikowaną osobowość.</i> - <i>Wiersz posiada kompozycję klamrową.</i> - <i>Darzyła sztuki Szekspira wielkim zafascynowaniem.</i> - <i>Po bójce Maciej Boryna był cały podarty.</i> - <i>Zostają też inni ludzie spełniający różne zawody.</i>

Błędy słowotwórcze	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Makbet zezwierzęcił się.</i> - <i>Narrator zazdrościł wiewiórcze jej beztrioskości.</i> - <i>Antek startnął do Macieja z pięściami.</i> - <i>adorant</i> - <i>dobrodziejca</i> - <i>hierarhizm</i> - <i>samolubność</i>
Błędy stylistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Makbet jest postacią rozdartą w sobie.</i> - <i>I mogli czuć się kimś ważnym.</i> - <i>Hance puściły nerwy.</i> - <i>We fragmencie pojawia się jeszcze Jagna jako jeden z elementów kłótni o z zapis.</i> - <i>Jagna była niejako piętą Achillesową Boryny.</i> - <i>Jagna (...) dama lekkich obyczajów.</i> - <i>Antek tak miał wyczerpany organizm, tak krwawił, że już brakowało mu krwi.</i> - <i>W podanych fragmentach można zaobserwować, jak zmienia się psychika Makbeta, jakie toczą się myśli w jego głowie, jakie są jego emocje.</i> - <i>W dalszej części rozmowy, już wyglądającej jak kłótnia, wszyscy są już zdenerwowani, już skorzy do bicia.</i> - <i>I w ten sposób życie chłopów lipeckich z wymiaru zwierzęcego rośnie do wymiaru ludzkiego.</i> - <i>Maciej jest ślepo zakochany w Jagnie i nie chce dopuścić do siebie myśli.</i> - <i>We wsi miano grubej ryby należy do Boryny.</i> - <i>Narrator opisuje wszystko bardzo opisowo.</i> - <i>Hanka postawiła się gospodarzowi.</i> - <i>Antek to awanturnik pierwszej klasy.</i> - <i>Jego tragizm polegał na miłości, która nigdy nie rozwinęła skrzydeł.</i> - <i>...siłowe rozwiązanie w stosunku do Boryny.</i> <p>nadużywanie zaimków, częste powtórzenia konstrukcji składniowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Edyp jako małe dziecko (...) ale znalazł go jeden ze sług i zaniósł go do nich, a oni go wzięli za swoje dziecko.</i> - <i>Przyczyną takiej decyzji było to ...</i> - <i>Tragizm tej postaci polegał na tym ...</i> - <i>Morał jest taki z tych dwóch sztuk Wiliama Szekspira, że nie warto się zabijać z miłości do ukochanej i odwrotnie, bo i tak to nic nie pomoże i nie wskura.</i>
Błędy składniowe	<ul style="list-style-type: none"> - <i>„Makbet” jest dramatem, gdzie głównym bohaterem kieruje żądza władzy</i> - <i>Sytuacja tragiczna to sytuacja, gdzie każdy wybór jest zły;</i> - <i>Analizując ten fragment, pojawiają się wątpliwości...,</i> - <i>W tamtych czasach, gdzie ojciec zmuszony był ...</i> <p>– wprowadzanie podrzędnego zdania przydawkowego zaimkiem, który powinien wprowadzać zdanie okolicznikowe miejsca</p>

<p>– niepoprawne konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Podsumowując, tragizm Makbeta polega na...</i> - <i>Dowiadując się o zapisie dla Jagny, Antek postanowił walczyć o swoje);</i> - <i>Nawiązując do treść fragmentów dramatu Makbet zostaje mężem własnej matki i ojcobójcą.</i>
<p>– błędy w zakresie związków zgody</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Nastrój jesiennego poranka i cisza cmentarza sprzyja refleksji nad życiem i śmiercią</i> - <i>W tej scenie widzimy chłopską rodzinę. Są oni skłóceni o ziemię;</i>
<p>– błędy w zakresie związków rzędu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Antek bronił żonę;</i>
<p>– potoki składniowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Fragment ten mówi o kłótni u Borynów, przyczyną kłótni była ziemia, którą Maciej Boryna chciał zapisać Jagnie, swojej przyszłej żonie, lecz syn Antek i jego żona Hanka nie chcieli się na to zgodzić, ponieważ twierdzili, że to im się należy, a nie obcej kobiecie, która źle się prowadzi, Boryna nic sobie z tego nie robił;</i> - <i>Boryna bardzo zdenerwowany wykrzykując pyta czego chce Kowalowa, że chodzi o zapis w testamencie, w którym Antek nie jest spadkobiercą.</i> - <i>Pragnę przytoczyć jeszcze fragment Wiliama Szekspira pt. „Romeo i Julia” jest to rodzaj miłosnego dramatu, gdzie również zostało przytoczone aktorstwo.</i> - <i>Źródłem dramatyczności jest jak wyżej opisałam Boryna, jego żona Jagna – uznawana za ścierwę, która jest młoda, piękna i jego okazały majątek, który powinien rozsądnie podzielić.</i> - <i>Ród Montekich i Kapuletich są ze sobą skłócone prze to Romeo i Julia nie mogą być razem, ponieważ pochodzą z dwóch różnych wrogich dla siebie rodów.</i>
<p>Błędne wprowadzanie cytatów</p>	<p></p>
<p>Błędy logiczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Placz Makbeta słyszy sługa sąsiadującego z Tebami królestwa.</i> - <i>Jagna jest córką kobiety, która chce wydać córkę za 7 morgów ziemi.</i> - <i>Lady Makbet oraz Makbet byli twórcami dramatu przedstawionego w „Makbecie”.</i> - <i>Uważam, że zarówno postać tragiczna jak i bohater tragiczny zawierają wiele wspólnych cech.</i> - <i>Akcja utworu toczy się w Lipnicach w hacie Boryny, gdzie mieszkający jeszcze z żoną Boryna chce ożenić się z młodą dojrzałą Jagną.</i> - <i>Występowało w nich niewielu głównych bohaterów oraz osoby poboczne które miały mały wpływ na przebieg akcji.</i>

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dramat ten jest obrazem tragedii antycznej związanej z tragizmem bohatera.</i> - <i>Autor powieści pokazuje swego rodzaju antyurbanizm, jaki wykazują bohaterowie.</i>
<p>Przykłady zdań zawierających różne typy błędów, które tylko podczas pierwszej lektury mogą śmieszyć, ale przede wszystkim smuć.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kłótnia przerodziła się w bójkę i była troszkę śmieszna, ale doskonale idzie przyznać racje Antkowi i Hance, ale czy było potrzebne przy tym obrażanie innych.</i> - <i>Literatura polska, doświadczona, kierowana przez historię ukazuje nam wiele przeciwności losu, bólu, niezgody, konfliktów czy wojen narodowych.</i> - <i>Szekspir w dramacie „Makbet” ukazuje postać Makbeta, która jest zakłócona przez jego żonę Lady Makbet.</i> - <i>Najważniejszym celem była Jagna, która była kolejnym trofeum, jednak potomstwo Boryny sprzeciwiło się temu.</i> - <i>Szargany nerwami zmienia się w zwierzę.</i> - <i>Kłótnia u Borynów, jak każdy konflikt, zaczęła się na ziemi, a skończyła na kobiecie.</i> - <i>Jagna zostaje wywieziona z gnojem na obornik.</i> - <i>Boryna jest człowiekiem nerwowym, porywczym a zarazem opanowanym.</i> - <i>Hanka zaczęła ryczeć z tego powodu, że ją nie chcą poślubić.</i> - <i>Jagna nie jest w stanie zapanować nad czysto fizjologicznym aspektem natury.</i> - <i>Żona uderza w czuły punkt Makbeta.</i> - <i>Antek był zadłużony w Jagnie a swoją żoną pomiatał.</i> - <i>Włosy zaczęły mu się prężyć na głowie.</i> - <i>Dzień Boryny mijał od rana do wieczora.</i> - <i>Narrator współżył z wiewiórką, a ona robiła co chciała.</i> - <i>Iwaskiewicz był właścicielem cmentarza i wypoczywał na nim.</i> - <i>Aptekarz wykazał swoją patriotyczną postawę niosąc drzwi od ubikacji.</i> - <i>Boryna grzebał pogrzebaczem w głowie aż skry leciały.</i> - <i>A Jagna to takie ciche zło, które rozsiewa się po ludziach i zostawia obfite plony.</i> - <i>Borynie spadały ciągle włosy ze złości na oczy.</i> - <i>Prawie każdy bohater utworu chciał mieć najpiękniejszą samicę w stadzie – Jagnę.</i> - <i>Antek i Hanka to woły pracujące u Boryny.</i> - <i>Antek siłami natury ma prawo ubiegać się o ziemię.</i> - <i>Bohatera zaskakuje przepowiednia dotycząca jego przyjaciela Banka. Mówiła ona o tym, że będzie on płodził dzieci Makbetowi.</i> - <i>Antek ma w żyłach krew swego ojca.</i> - <i>Makbet zapytał ją, że jakby chybili to co wtedy? Lady Makbet kazala mu obserwować swoje męstwo, to na pewno nie chybią.</i> - <i>Edyp to bohater jednej z tybetańskich legend.</i> - <i>Jak go Antek wkurzał, to Boryna się unosił.</i> - <i>Ojciec, gdy usłyszał te słowa był zły, uderzył spojrzeniem w Antka, nic nie odrzekając usiadł przed kominem i nerwowo</i>

	<p><i>działał pogrzebaczem w głowie.</i></p> <ul style="list-style-type: none">- <i>Boryna, człowiek uważany jako tyran, skąpiec a przede wszystkim gospodarny rolnik, pragnął zażyć szczęścia.</i>- <i>Głównymi bohaterami „Chłopów” są Boryna, syn jego Antek, żona Antka – Hanka oraz jej matka – Kowalska.</i>- <i>Dramatyczność sceny ukazana jest, gdy ojciec dusi swojego zakrwawionego syna na podłodze.</i>- <i>Matka dbała o Jagnę, nie pozwalała pracować w polu, przez to stała się roznieńczona i zapatrzona w siebie. Bardzo często lubiła puszczać się z obcymi mężczyznami.</i>- <i>Makbet rozważa w podanym fragmencie nad czyjąś śmiercią. Najprawdopodobniej dziecka. Uważa się za jego krewnego i wasala.</i>- <i>Hanka wyzywała Jagnę od, za przeproszeniem, kurtyzan.</i>- <i>Wiewiórka uzbierała siano i wsadziła w intymne miejsce, czyli dziuplę, którą wcześniej wyczyściła..</i>
--	---

„aforyzm” :

Jagna była jak ziemia. Miała wielu dzierżawców, a żadnego właściciela.

„Minimum słów, maksimum treści”:

Fragment pochodzi z „Dziadów” Reymonta. Bohaterem jest Andrzej Boryna, właściciel największego majątku w Bronowicach.

Innym tragicznym bohaterem dramatu antycznego jest Edyp z powieści Juliusza Słowackiego "Antygona" opublikowanej w 320 r. p. n. e.